

Hangafa Gorsa Ol'aanaa

Dhaloota Haarawaaf

النصيحة الكبرى للجيل الجديد □

Carraa Amantaa Sirrii Ta'e

Beekuudhaaf Qabdu

Wallaalaaf Ittiin hin Fayyadamin!

Qopheessaan: Umar Arsii

Hiikaan: Abdurrahmaan Huseen (BED)

Gulaalan: Daa'iyaa Abdulmannaan Manzaa

Caamsaa 2016

Maxxansiisaa fi Raabsaan:
Waajjira Da'awaa fi Qajeelcha Naannoo Ma'azarii fi
Ummul-Hamaam
Riyadh, Saudi Arabia
Lakk.S.P: 31021 Riyadh 11497
Yaadaf ykn kitaabicha yoo barbaaddan:
Lakk.Mob.: +966538769724
Email: info@yaqeenweb.com

حقوق الطبع محفوظة
لمكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات
بالمعذر وأم الحمام

Mirgi Maxxansaa fi Raabsaa Hiikkaa Afaan Oromoo

**Waajjira Da'awaa fi Qajeelchaa Naannoo Ma'azariif Ummul-
Hamaam Seeraan Eegamaa dha.**

الطبعة الأولى شعبان ١٤٣٧ هـ

ص.ب: ٣١٠٢١ الرياض ١١٤٩٧
المملكة العربية السعودية

ولطلب الكميات والتوزيع الخيري: ٠٥٣٨٧٦٩٧٢٤

Kitaaba kana irra deebi' anii maxxansiisuu fi gara lugaalee birootti hiikuun bilisaan isaannan hojii Da'waa qofaaf raabsuu barbaadaniif mirgi irra deebisanii maxxansiisuu kan heeyyamamee dha.

Galata

Kitaaba kana maxxansuuf qaama mallaqaan na gargaare, kompiitaraan barreessuun sirreessuunis qooda guddaa kan gumaachaniif, qajeelchuu fi kitaabotii wabii hedduu dhiheessuun kan nagargaaranii fi gargaarsa hamilee fi meeshaa akkasumas wanta kamiinuu obboleewwan naaf gumaachan hundaaf galata kan koo guddaa dhiyyeessa, Rabbiin nu hundaafuu mindaa (jazaa) keenna jannataan akka nuuf kafaluuf nan kadhada.

Baafata

Dursa	5
Seensa	8
Amantaa Wal-bira Qabuudhaan.....	13
Ragaalee Yesus Ergamaa Rabbii Ta'uu.....	23
Yesus Israa'eeliif Qofa Ergamuu Ragaa Macaafa Qulqulluu	29
Maafi Nabiyyii Israa'eel Ta'e?.....	32
Qur'aanni Waa'ee Yesus Nabiyyii Israa'elotaa Ta'uusaa Maal Jedha?	37
Dhugumatti Yesus (Aleyhi-Salaam) Qaama Sillaasee Ta'uusaa Barsiisee ni Jiraa?	38
Barsiisa Sillaasee Dura Maaltu Ture?	50
Fannifamuu Yesus Irratti Dhoksa Jiru.....	56
Macaafotiin Kakuu Haara'a Yesusiin Hin Barreeffamne	65
Qoodamni Amantaa Kiristaanaa.....	69
Raajii Qur'aanaan Dubbatame	69
Macaafni Qulqulluun Waa'ee Muhaammad (S.A.W) Maal Jedha?	81
Deemsa Hajjii gara Makkaatti Godhamuuf Ragaan Macaafa Qulqulluu Raajii Isaayyaas 60:1 -22	101
Goolaba	114

Dursa

Maqaa Rabbii Qananii Xiqqoo Guddoon Waan **Uume Hunda Qananiisuutiin**

Galanni Rabbii mootii addunyaatiif haa ta’u. Nagahaafi barakaan xumura nabiyoota hundaa kan ta’aniif Nabi Muhammadiifi maatii isaanii, daraboo isaanii (sahaabota) hanga guyyaa kaafamaatti akkasumas nama karaa isaanii hordofe hunda irratti haa ta’u.

Kanatti aansuudhaan obboleewwan keenya kan Kiristaanotaatiif Qur’aana ifnana addunyaa ta’e kan Nabiyyii xumuraa Muhammad (S.A.W) irratti bu’e irratti hundaa’uudhaan waamicha gara Rabbii tokkootti gochuu barbaadna. Kunis itti gaafatamummaa hawaasa muslimaatiif kenname yoo ta’u yeroo ammaan tana itti gaafatamummaa kana ceem’uu irraa kan ka’e “Wangeela muslimaan gayuuf” ajandaa jedhu qabachuun warroonni Wangeelotaa kan qe’ee keessa socho’aniif, dhiibbaan isaan muslimtota amantaa isaanii irraa deebisuuf taasisan haala salphatti kan tilmaamamuu miti. Balaa kana ufi irraa deebisuuf warroonni waamicha Islaamummaa geggeessan mala waamicha yeroodhaafi haala addunyaa giddu galeessa godhateef xiyyeeffannoo keessa galfate irratti hanqinna waan qabaniif, karaa sirrii ta’een ogummaadhaan geessuu hin dandeenne.

“Gooftummaa Yesus” hawaasni Muslimaa akka irraa fudhatuuf gaarri isaan hin baane hin jiru, daangaa daangatti asii achi bira maruun mala adda addaatiin amansiisuudhaaf yaalu malee jala muranii garaa guutuudhaan ibsuudhaaf ni rakkatu. Yeroo tokko tokkoo “Yesus Gooftaadha” jedhu. Gooftaa ta’uu dhabuu isaa Yesus ufummaa isaatiyyuu waan dubbate bu’ura godhachuudhaan yoo gaafataman immoo, “Ilma Waaqayyoo ti” jechuun yaada isaanii kalattii tokko irraa gara birootti geeddaru. Haala ifaa fi gadi dhaabbataa ta’een hin barsiisan. Yesus waa’ee ufii yoo dubbatu “Ilma namaa” osoo jedhu akkamitti ilma Waaqayyoo ta’a jedhamanii yoo gaafataman guutumaa guututti Waaqayyoodhas akkasuma namas jechuun goolaban.

Yeroo ammaan tanaa Qur’aana irraallee waan tokko tokko jallisanii fudhachuudhaan Muslimni amantaa isaa akka gadi dhiisu taasisuudhaaf yaalu. Kana irratti hawaasni musliimaa ufi- eegannoo guddaa taasisuu qaba. Wanti kuni akka uumamuu fi dhufuuf jiru Rabbi duraan dursee Qur’aana keessatti akkeekkachiisee jira.

“Yaa warra Rabbitti amane, yoo dubbii jara Yahuudaatiifi Nasaaraa dhageessan, eega amantanii kufritti isin deebisan” (Aala Imraan 3:100)

Waan ta’eef haalli raawwatamaa jiru Qur’aana keessatti wanta himaman waan ta’eef muslimni ifaajuufi dammaqinnaan amantaa ufii eegachuu barbaachisa.

Hawaasa Muslimaatiif baay'ee waan yaaddawan fakkaachuun sadarkaa addunyaatti keessattu hawaasni Muslimaa gooftummaa Yesus akka fudhatuuf ji'a Ramadaan warrootiin Wangeelaa kadhannaa kan nuufi taasisan dhugaan isaan beekuu qaban ni jira. Sunis, ragaawwan seenaa kan kitaaba kana keessatti ibsaman irra hedduun isaanii kitaaba Kiristaanotaa irraa kan fudhataman waan ta'aniif, mee akka daawwitee fuuldura keessan keettanii xiyyeeffannoon ilaaluu qabdu. Dhaloonni yeroo ammaan tanaa garuu dogongora dhaloonni darbe raawwatan sirreessuu qaba malee karaa isaan murteessan irratti deemuun, jiruu bara baraaf abdiin kennan amansiisaa waan hin taaneef kanas beekuudhaaf carraan ammaan tana waan ta'eef ufi- eegannoo godhachuu qabdu xumura irratti aayaata Qur'aana itti aanu kitaaba kanaan walbira qabaa.

“Yaa ergamaa kiyya Muhammad, jedhi: ‘yaa warra kitaabaa (Yahuudaa fi Nasaaraa) haqaan alatti amantii keessan keessatti daangaa hin dabrinaa, fedhii warra isiniin dura akkan jallatee hedduu jallisee jala hin deeminaa, ka karaa qajeelloo irraa jallatan.” (5:77)

Dhaloonni ammaan tanaa wanta jedhamu qofa dhagahee itti fufuu mannaa madaalli gubbaa kaayuun qulqulleeffatee filannoo amantii sirreeffatuu qaba. Rabbiin gara amantaa qajeelaa nu haa masaku.

Seensa

Yeroo ammaan tana addunyaa teenna irratti amantooleen hedduu jiraachuu isaaniitiin, yeroo adda addaatis amantooleen haarawaa uumamuun, ilmi namaa Rabbii isa uumeef ajajamuu /tole jechuu/ sababoota dhoorgan keessaa tokko ta'uu ni danda'a. Gara birootiin namni uumamaan dagataa waan ta'eef jiruu ofii kan fuul-duraa dagatuudhaan, fedhii addunyaa tanaa qofa guutachuu qofa irratti kaayoo hundaaye qabatee kan deemu arguun nama amantaa qabuuf baay'ee suukaneessaadha. Boru wanti uumamu hin beekkamu waan ta'eef, warroonni hardha nyaadhee du'a jedhan, Rabbiin haala isa nama dinqisiisaa ta'een yoo tasa du'aan qixaaxe, ganda lameeniyyuu osoo hin fayyadamiin ni hafa. Qabeenya walitti qabate nyaatee, dhugee, uffateetii fi fedhiidhuma fooniituu osoo hin guuttatiin kalattii hin beenneen balaan du'aa mataa isaa irra maraa, jiruun isaa tan hafte, fira siree ta'uun eega dabarsee booda, duuti isaan hafne isa ni fudhatti. Ykn immoo osoma fayyaadhaan jiraatu tasa balaan isa muudatee lubbuu isaa dhabuu ni danda'a.

“Orma kuffaaraatti, addunyaan barreechifamteefii jirti, ormi kuffaaraa sun, orma Rabbitti amanee aakhiraa jaalatu ni tuffatu, itti boonu, waan ufii addunyaa argatanii isaan dhabaniif jecha. Ammoo warri Rabbitti amanee, aakhiraa filatee, Rabbii sodaate kan ormi

kuffaaraa har'aa ufii gaditti isaan laalu guyyaa qiyaamaadhaa sadarkaan isaanii orma kuffaaraati oli. Rabbiin nama fedheef lakkooyaan maleetti kennaa isaa ni hira addunyaa fi aakhiratillee.” (Al-Baqaraah 2:212)

Eega sanii hoo, eega sanii boodammaa, ganda boodaatti qooda wayiituu hin barbaadu murtee jedhu ufi irratti kan dabarseef Rabbii isaatiif osoo tole hin jenne lubbuun isaa waan darbiteef adabbiin guddaan akka isa eeggatu kitaabota amantii keessatti waan murtaa'e waan ta'eef ibidda jahannam keessa ni seena.

“Nuti haqaan kijiba darbanna, duuba mataa keessa dhayeeti ajjeesee deemsise. Duuba akkasitti kijibni deemee dhabama. Isin warri Rabbiin ilma qaba jettan azaaba/ qixaaxa/ jabaatu isiniif jira.” (Al-Anbiyaa'i 21:18)

Adabbiin akkanaa irraa nagaha bayuuf tokkummaa Rabbii ragaa bahuufi karaa isaa irratti qajeeluutu barbaachisa. Dursee Rabbiin jiraachuu onnee guutuun amananii fudhachuun waan nurraa eeggamu yoo ta'u, kunis uumamni hedduu kan amanuudha. Rabbiin jiraataa ta'uun amantaa warra Ayihuudii kan duriif kan ammaa birattis ni beekkama. Akkasuma warra Kiristaanaa birattillee ni beekkama, walitti makan malee.

Rabbii ofiitiif tole jechuuf karaan kam gaafii jedhu deebisuudhaaf beekkumsa hundee amantaa hundaa irraa fudhachuun ni barbaachisa. Fedhii gartummaatiin guutamani “Keennatu caala” jechuun, daangaa beekkumsaa keenna dhiphisuudhaan ufirratti haguugguu waan ta’eef qaamoni amantaa biroo hundinuu seera bulmaataa amantaalee qajeellotti qorachuudhaan balbala beekkumsaa banuun ni danda’ama.

“Garuu waan hundumaa qoraadhaa isa gaarii jabeessaa qabadhaa.” (1ffaa Gara warra Tasaloniiqee 5:21)

Kanaafuu, tokkochummaa Rabbiitifi Muhaammad (S.A.W) Nabiiyyii ta’uu isaatti warroonni hin amanne dubbii Islaamummaa osoo hin tuffatan amantaa Kiristaanaatiin wal-bira qabanii hubatuudhaan beekkumsa gayaa argatanii gara amantaa isa sirrii ta’etti akka deebi’an Rabbiin sammuu isaanii akka beekumsaaf itti fayyadaman isaanii haabanu jedhaa, kitaaba kana “Gorsa Ol’aanaa Dhaloota Haarawaaf” mata-duree jedhuun qopheessinee “Carraa Amantaa Sirrii Ta’e Beekuudhaaf Qabdu Wallaalummaadhaaf Ittiin Hin Fayyadamiin!” mata-duree gad’aanaa jedhu jalatti dhiheessinee jirra.

“Rabbiin azaaba jabaab ummata biyyoota saniitiif qopheesse. Yaa warra aqlii /Sammuu woyiin yaaddan/

guutuu qabu Rabbii sodaadhaa. Isin yaa warra Rabbitti amane, Rabbiin dhugumaan Qur'aana isinii buusee jira. Ergamaa isaa Muhammad isini ergee jira.” (65:10)

Yeroo ammaan tanaa ilaalchii fi walitti dhufeenyi sirrii hin taane gidduu Islaamaa fi Kiristaanaa ture haqamuu qaba. Waan kana ta'eefis walitti dhihaatuun, walii yaaduu, wali irraa baratuu, yaada wal- jijjiiruu fi waliin mari'achuun baay'ee barbaachisaadha.

Barsiisa amantaa kan durii keessattis ta'e barsiisa hammayyaa keessatti tokkummaan wantoota sadihii ykn ammoo eedaasaan waasadihii tokko ta'uun isaa gonkumaa hin beekamu. “Iccitii Sillaasee” wanti jedhamu Yesusii fi nabiiyyoota Yesus dura turan birattis hin beekamu ture. Bara Yesusii fi Yesus boodas hanga waggaa dhibba sadiin duraa amantaa warra Ayihuudii ka duriitii fi kan ammaa birattis hin beekamu ture. Haala seenaa dhufeenya isaa kitaaba kana keessatti garuu jecha Macaafa Qulqulluu tokko fudhachuudhaan barsiisni “Iccitii Sadiinii” jedhu kan Macaafa Qulqulluun hin mirkanoofne ta'uu ni hubanna. Yesus ni akeekachiise.

“Yesus ammoo ‘Eegaa isin hin sodaatinaa! wanti haguuggamees hin jiruu, wanti dhoksa kan dhoffamees hin jiruu’ jedhe.” (Wangeela Maatewos 10:26)

Amantaan Kiristaanaa barsiisoni tokkummaa Waqaayyoo kan ibsaniin dhoksaadhaan yoo ta'u

dhoksa /iccitii/sadiinii namni kamuu akka ibsuu hin dandeennetti ni akeekachiifama. Dhimma kana ilaalchisee qorattoonni hedduu hubatuufii fi hubachiisuu hin dandeenne. Hin danda'amus; sababniis Rabbii tokkicha gofa waan ta'eef namni sadii taasisee tolchuu hin danda'u.

Tee'oolojii ilaalchisee hayyuun tokko akkana jedhe:-

“Tee'oolojiin baruumsa ufiifuu hin hubatiin nama biroo hubachiisuuf yaalii godhamuudha, kaayoon isaalee dhugaa dubbachuuf osoo hin taane nama gaafate gamachiisuudhaaf.” (Albert Hubard, Heeraaldii Itiyoophiyaa irraa, Jimaata/June 16/2000 irraa kan fudhatame)

“Diiniin ykn amantiin haqaa Rabbii biratti diinii Islaamaati, warri kitaabni kennameef Yahuudaa fi Nasaaran beekaatii karaa diinii Islaamarraa maqan malee, wallaalanii miti, eeguma Rabbiin kitaaba anbiyaa isaanirratti buuse keessatti karaa diinii haqaa isaan barsiisaniyyi waldhabanii irraa maqan. Wannii wal-dhabaniif wal waanyuudhaaf jecha, yoo diinii Islaamaa qabanne mootummaa dhabnaa sodaa jedhuuf namni aayata Rabbii mormu, kan itti kafaru adabamuuf jiraata.” (Aala Imraan 3:19)

Amantaa Wal-bira Qabuudhaan

Namoonni tokko tokko qooqqodama amantaa Kiristaanaa irraa kan ka'e waa'een amantaa ifatti waan beekkamu miti jedhanii amanu. Maaliif amantaa Islaamummaa baruuf hin yaalle yoo jedhaniin deebiin isaan deebisan "Arabiffa waan hin beekneef" jedhan. Kaayoon barreeffama kanaa guddaaniis "Arabiffa hin beeknu" dhibee jedhuun loluudhaaf /yaada jedhu hanbisuudhaaf/. Malli ittiin deebisanillee dhugaan eessa akka jirtu akeekuudhan, dhugaa barbaaddatoota fayyaduudhaaf barreeffama kanaan alattis Islaamummaa irratti xiyyeeffannoo kennuudhaan lugaa hawaasa addunyaa hedduun hiikkamee odeeffannoowwan darbaa jiran (Information) argachuudhaaf, wal- jijjiirraan odeeffannoo yeroo kamiinuu caalaa mijaawaa waan ta'eef lugaa Arabiffaa hin beeku jechuun gaafii addunyaa lamaffaatiif deebii gahaa hin ta'u. Arabiffis yoo ta'e lugaa kamiinuu caalaa ulfaatinnaan adda kan ta'ee waan hin taaneef yeroo gabaabaa keessatti baratani waa'ee amantaa Islaamaa hubannoo gayaa argachuun ni danda'ama. Hojiin barbaadatuufuu qo'atamaa ni jiraa mitii?

Dhibee sammuu ta'ee kan jiru ittiin bulmaatni amantiwwaniitii fi qulqullinna isaanii ti. Keessattuu kitaabni Kiristaanaa fi Islaamaa burqaan isaanii kan

Rabbii ti. Qajeelfama amantaa Islaamaa kan ta'e Qur'aanni ulfaataan qulqullinni isaa kan eeggamee fi kijiba irra kan fagaate waan ta'eef Qur'aannuu haala gahaa ta'een ni barsiisa. Rakkoon guddaan kan jiru xiyyeeffannoo (fedhii) dubbifamuu dhabuudha.

“Qur'aanatti kijibni isa duraa fi isa boodaa illee itti hin dhufu. (Kitaabni isa dura bu'ee isa kijibsiisu hin jiru.)

“Wanni isa keessa jiru hundi dhugaa, gama tokkoolleen kijibni itti hin seenu. Rabbii dalagaa isaa hundarratti faarfamurraa buufame yookaan dhufe.” (41:42)

“Si Ormi dubbii tee didu sun Qur'aana akkaan keessan hin ilaalanii? Odoo silaa Qur'aanni waan Rabbiin hin ta'in biraa kan dhufe taye silaa walddhaba hedduu keessatti ni argan.” (An-Nisaa'i 4:82)

Haa ta'u malee, qajeelfama Kiristaanotaa kan ta'e Macaafni Qulqulluun dogongora akka qabu, afaan kiristaanotaatiinuu kan dubbate akka armaan gadiitti dubbifna.

“Dhugumatti, Macaafni Qulqulluun harkaan kan gara galfame yeroo waggoota 3,000 keessatti dogongoroota osoo hin yaadamin kitaaba keessa seenan (yeroo kitaabni gara galfamutti jechuudha) Macaafa keessaa qulqulleessuuf waggoota 100 darbaniitti baay'ee ciminaan hojjatameera. Ufi eegannooni fedhes

adeemsifamee dubbisni irra deddeebinnaan raawwatamus kitaabonni maxxanfamanii baafaman yeroo kamuu dogongoora akka qabaatuu danda'an namni kitaabni gaye hunduu ni hubata. (Gaafiiwwan Muslimtootaaf Deebiiwwan Kiristaanotaa, fuula 11-Kitaaba Gerhard Nelsi barreesse irraa kan fudhatame)

Raajii fi ogummaa Qur'aana kabajamaa haala gahaa ta'een beekuu dhabuurraa kan ka'e namoonni hedduu Islaamummaan ala akka ta'an isaan taasisee jira. Dabalataaniis, amantaa dhugaa beekuudhaaf yaaliin godhamu waan nama jajjabeessuu miti. Keessattuu, ufituultonna tokko tokko inumaa Qur'aanni garagalchaa Macaafa Qulqulluu malee ufii isaatii kan ufi danda'ee miti jedhanii tilmaamu. Dhugumatti, jecha isaanii kanaaf ragaan isaan dhiheeffatan amansiisaa miti. Qur'aanni Rabbiin irraa karaa Jibriiliitiin, Nabiyyii Muhammad (S.A.W) jecha jechaan kan buufame ta'uu isaatiif barreessitoonni seenaa hin jallifnee fi seeraan barreessan, akkasumas qorattoonni seenaa haala hedduun mirkaneessanii jiru. Seenaa biras dabree saayinsiin hammayyaa, keeyyatota Qur'aana keessa jiran argama saayinsiin yeroo dhihoo keessatti argame wajjiin walsimatuu isaatiin Qur'aana jechuun wanta sammuu namaatiin kaayame (barreeffame) ykn qorannoo ilma namaa biroo irraa kan garagalfame akka hin taane mirkaneefatanii jiru.

Fakkeenyaaf, yeroo dhihoo keessattu jaarraa 20ffaa fi 21ffaa keessatti meeshaa hammayyaatiin mana qorannootti qoratamee argamni irra gahamani jaarraa 7ffaa keessatti dachee Arabaa keessatti yeroo saayinsiin hamayyaa itti hin guddanetti Qur'aana keessatti "Keeyyattoota" adda addaatti ibsamee (himamee) argamuun isaanii Qur'aanni sirrii ta'uu isaatiif ragaa guddaa ta'anii argamanii jiru.

"Keeyyattoota" Qur'aana kanneen keessaa tokko tokkoo akka armaan gadiitti dhihaatu.

1/ "Dhugumaan abbaa namaa Aadam uumnee jirra, gosa biyyee hedduu kan borboda godhameerraa. Eegasi nama biyyeerraa uumne san maniyyii ykn bishaan namni irraa dhalatu goone, bakka maniyyiin ykn bishaan ilma ta'u taa'u keessatti /gadaamessaa/ saniif qopheeffame kan wanni itti naqame badurraa tiyfame." (Al-Mu'mnuun 23:12-14)

Argamtii qorannoo Imbiriyooolojii (waa'ee ulfaa) hamayyaa wajjiin guutummaan guututti tokko ta'ee argamee jira. Mirkaneeffantiillee argatee jira.

2/ "Rabbiin dachii uumee gaara keessa dhaabe, akka dachiin isiniin hin sossooneef jecha. Ammallee lagootii hedduu Rabbiin uume, akka irraa dhugdan fi obbaafattaniif jecha. Ammas Rabbiin karaa hedduu lafarratti uume." (An-Nahl 16:15)

(Argamtii Ji'oloojii Hamayyaatiin walsimata.)

3/ "Si hin garree, akka Rabbiin duumessa itti oofu, kan eegasii duumessa adda faca'ee jiru walitti qabee, muraa takka qofa godhu, walirratti tuulee tuutteessu tulu'uu. Rooba ija teetin agarta; isa qaawwa duumessa san keessaa bayu, samii irraa ni buusa, duumessa akka gaaraa kan samii keessa jirurraa cabbii buusa. Duuba cabbii saniin nama fedhe tuqee midhaanifii ooyruun horii isaa duraa dhawee balleessa. Ammoo nama fedherra balaa hancabbii ni qaba. Ni dhiyaata /Ifni hangaasuu isaa/ ija nama butuu /baay'isuu/tti dhiyaata." (An-Nuur 24:43)

(Argamtii Meterooloojii wajjiin walisimata)]

4/ "Si warri Rabbiin moromu hin beenne? Akka samii fi dachiin, kutaa takkitii kan qaawwi jidduu hin jirre, walitti maxxantuu taate? kan eegasii adda buqqifnee. Bishaan samii bu'uu fi dachii bayuun waan hunda jiraachifnee." (Al-Anbiyaa'i 21:30)

(Nikuleer Fiiziksii fi Baayooloojii wajjiin walisimata)

Kanaafuu, dubbistootaaf dhimma sammuu keenyatti ulfaatutu jira. Nabi Muhaammad (S.A.W) akkuma jedhamaa ture Qur'aana Macaafa Qulqulluu irraa yoo kam garagalchan ta'e, argamoonni saayinsii kunniin Macaafa Qulqulluu keessaa iddoo kamii fudhataman?

Amma akka murteedhaaf nuutolutti hubannoon dhugaa tokko kan xiyyeeffannoo keessa galuu qabu jira. Sunis Nabi Muhaammad (S.A.W) sadarkaan barumsa isaanii hangam kan jedhu beekuudha. Akkuma jedhame Macaafa Qulqulluu irraa yoo garagalchuu baatani tasa falaasama (fakkeessuu ufii) itti dabalani jedhamee shakkamuun ni mala. Haa ta’u malee, Nabi Muhaammad (S.A.W) beekkumsa saayinsii nama beekuu miti; maqaa isaaniituu barreessuu fi dubbisuu hin danda’an. Qur’aana afaanuma isaaniitiin hordofoota isaanii barsiisaa kan turan yoo ta’u Qur’aanni eega bu’ee dhumatee booda barreeffame malee garagalchuudhaanii miti ifnana aalama ta’ee kan dhihaate. Amantaa Islaamummaa barachuudhaaf onneen isaanii waan hin feeneef karama qabataniin itti fufuudhaaf kan filatan hedduudha.

Hojii falaasama tokkoo fudhatanii Qur’aana keessa seensifan jedhan yaadamuunis ni mala. Ilaalcha akkanaa kanaaf deebiin baay’ee salphaadha. Falaasamicha san maqaan isaa eenyu? Gayeen (dandeettiin isa) maaliidha? shakkiin hojii nama biroottu fudhatamee Qur’aana keessa galee jedhamee yaadni dhiheeffamu fudhatama hin qabu. Keessattu qorannoon Imbriyoolojii Hammayyaa, Qur’aanaa fi Hadiisa irratti qorannoo hundaa’een adeemsisuuf uumamni ilma namaa asii olitti ibsame baay’ee carraa

guddaa ta'uu isaa qorattoonni ragaa saayinsiitin deegaruudhaan ni dinqisiifatu. Marree nuti namootni saayintistoota hin taane amannee fudhachuun maaf nu dhibe?

Rabbiin ilmaan namaa hunda Islaamummaa irratti uumuu Qur'aanni ni barsiisa. Jecha kana Kiristaanonni hedduu hin fudhatan. Inumaa warroonni kana dhagahuudhaan kolfanillee hin dhabaman. Haata'uu malee, gaafiin tokko yoo isaaniif dhiyaate deebisuu hin danda'an. Yoo Rabbiin ilmaan namaa Islaamummaa irratti uumuu shakkitan eegaa kiristaanummaa irratti uumee ree? Deebiin yoo eeyyen kan jedhu ta'e Kiristaanonni maaf ilmaan isaanii cuuphan (kiristaanummaa kaasani)? Muslimoonni ijoollee isaanii waan uumaman Islaamummaa irratti dhalatuu beekaniif osoo fooyya'iinsa amantaa tokkoo hin taasisin amantama Islaamummaa kan isaan irratti dhalatan irratti isaan guddisan. Kunis ilmi namaa amantaa Islaamummaa irratti dhalatuu isaa ifa hin taassisuu? Osoma jennuu, dhaloota Kiristosiin dura, amantaan Kiristaanummaatu akka hin jirree beektuu? Aadam hoo Kiristaanaa ni jettuu?

Yaada kana kan walitti araarsu Qur'aana kabajamaa qofa. Sababnis ilmaan namaa kamuu Islaamummaa irratti dhalatuu isaanii ifaan ifatti nama barsiisa.

“Yaa ergamaa kiyyaa Muhammad, Rabbii keetii qulqulleessii mirqaanaan itti gara galii dalag, sii fi ummanni kee amantii kijibaa hundarraa gara amantii Islaamaa gara amantii dhugaa jalladhu. Amantii Islaamaa kan qabadhu siin jenne waan Rabbiin nama irratti uume /namni hundi isaa Islaamummaa irratti dhalata/ Islaamni waan Rabbiin irratti nama hunda uumee. Uumaan Rabbii hin jijjiiramtuu, hin jijjiirinaa. Amantiin qajeelaan kan Rabbiin irratti nama uume sun amantii Islaamaa ti. Haa tayuu irra hedduun namaa akkas hin beekan.” (Ar-Ruum 30:30)

Qajeelfamni amantaa Kiristaanaa immoo ilmaan namaa hundi Kiristaanummaa irratti uumamuu isaanii hin barsiisu. Kana irraa waan hafeen Islaama jechuun hiikni isaa Rabbii ufiitii ajajamuu ykn tole jechuu, Rabbiif guutumaan guututti ufkenne jechuudha.

Macaafaa Qulqulluu keessattillee nabiyyoonni maqaan isaanii dhahame Yesusinillee dabalatee hundi isaaniituu kan barsiisaa turanii ilmi namaa akka Rabbii isaatii tolee jedhu ture. Gooftaa isaan uumee ajajamaa jechuun warroota Islaama ta’aniin maaliidha garaa garummaan? Jechuunis nabiyyoonni hunduu Yesus dabalatee ilma namaa kan barsiisan karaa Islaamummaa ti malee karaa Kiristaanummaa hin turre. Qabxii kana altokko ifa taasisuuf Qur’aana irraa ilaaluun barbaachisaadha.

“Nabi Iisaan hoggaa Yahuudaan isaa kijibsiiftee inumaa isa ajjeessuu murattuu isii beeku, asaabota isaatiin eenyu namni na gargaaree /tumsee/ karaa Rabbii wajjiin yaanu jennaan hawaariyooonni warri dura dursoo itti amanan akki jedhan, nutu sii tumsee si wajjiin dhaabbata, nuti Rabbii tokkichatti amanee, yaa nabi Iisaa akka nuti Islaama taane ragaa nuu bayii jedhan.”
(Aala Imraan 3:52)

“Eennuma kan badiifi miidhaan isaa caalu nama Rabbiin irratti kijiba kaaye caalaa. Isa yoo Islaamaatti yaamamu, kan bakka qeebaluun irraa barbaadamu kun falfala jedhee kijibsiisu? Rabbiin warra cubbuu dalagu waan gaaritti hin qajeelchu.” ***(As-Saff 61:7)***

Waan kana ta’eef, ilma namaa hundaaf carraa kanatti fayyadamuudhaan wanti nuti dabarsinu waamicha qulqulluu hordofanii amantaa wal-bira qabuu irrati kan hundaa’e malee fedhii qofaan ykn jibbansa qofaan fuula gara galchuudhaan xumurri isaa kan hin bareenne waan ta’eef ufi eegannoon godhamuu qaba. Rabbiin Qur’aana kabajamaa keessatti akkana jedha:

“Kuffaaraan Jedhi yaa ergamaa keenna: Xurreen tiyya tana; isiinis, anaafi namni na hordofanillee hubannoo irratti gara Rabbi tokkichaatti waamna. Karaa beekkumsa qabu, kan ragaa dhugaa qabuun anaafi warri na jala deemuu amantii Rabbitti gabroottan isaa yaamna, karaa dhokata jalla’aanii miti.” ***(Yuusuf 12:108)***

Keeyyata Qur'aanaa kana fudhatuudhaan Iccitii Sillaasee amantaa Kiristaanaatiin wal madaalchisuudhaan kamtu barsiisa ifagalaa irratti akka hundaa'e hubachuu ni dandeenna. Amantaan Islaamummaa bu'urri amantii isaa Rabbiin tokkichummaa Isaa tiin beekuudha. Rabbii tokko malee Gabbaramaan biroo kan dhugaa hin jiru tarsii moo jedhu irratti xiyyeeffatuudhaan ilmaan namaa hunda gara karaa tokkochummaa Rabbii qofa akka deebii'aniif waamicha godhuufiidha. Haata'u malee, faallaa kanaa kan ta'e Sillaaseen bu'ura amantaa Kiristaanaa keessatti dhoksaadha jedhamee tumameera.

Amantaa wal-bira qabee fudhatuudhaaf namni barbaadu lamaan keessaa kamiin filata?

1^{ffaa} - Barsiisa Islaamummaa isa Tawhiidaa (Tokkichummaa Rabbii) waamicha ragaa ifagalaa ta'e irratti hundaaye, haala Qur'aanaan armaan olitti ibsamee jiru kana fudhatu.

2^{ffaa}- Barsiisa amantaa Kiristaanaa sadiin (Abbaa , Ilma, Hafuura qulqullu) sadiin waliin ta'uudhaan , akkamitti gaafii jedhuu dhokisaadha / iccitii/ yaada jedhuun bira darbuuf fudhachuu yoo ta'u; kanaafuu isin kamiin filattu?

Ragaalee Yesus Ergamaa Rabbii Ta'uu

1. Wangeela Yohannis 8:42

“Yesu deebise. ‘Anoo Waaqayyoo keessaa ba’ee, dhufee as jiraa, isatu ana erge malee, ani ofiin hin dhufne.”

2. Wangeela Yohannis 8:40

“Ani dhugicha isa Waaqayyoo irraa dhaga’e isinitti himeeraa, isin garuu ana nama akkasii ajjeessuu barbaaddu.”

3. Wangeela Yohannis 12:49

“Abbicha isuma na ergetu ofii isaatii waanan dubbadhu na ajaje /abboome/ malee ani ofuma kootiin hin dubbanne.”

4. Wangeela Yohannis 14:24

“... dubbiin isin dhageessan kunis kan abbicha isa na ergee ti malee kan koo miti.”

5. Wangeela Yohannis 14:28

“..... Waanaan gara Abbaa dhaquuf ni gammaddu turtan, abbaan na caala’a.”

6. Wangeela Yohannis 17:14-15

“Ani dubbii kee isaaniif kenneera; akkuma ani kan biyya lafaa hin ta’in isaaniis kan biyyaa lafaa waan hin ta’iniif, biyyi lafaa isaan jibbe, Isa hamaatti akka isaan eegduuf malee, biyya lafaa keessaa akka isaan baafuu si hin kadhahu.”

Eenyuun kadhata? inninuu Rabbii miti ree maaliif kadhata? Kan kadhataamu fi kan gabbaramu Rabbuma tokkocha malee Yesusii miti.

7. Wangeela Yohannis 20:17

“Yesus immoo: ‘Ana hin qabin Ani amma iyyuu gara Abbaatti ol hin baane gara abbaa kootii fi abbaa keessaniitti gara Waaqayyoo kootii fi Waaqayyoo keessaniitti ol nan ba’a jedhii isaanitti anaafi himi! jedhe.”

8. Wangeela Yohannis 17:20

“... Biyyi laffaas ati akka na ergite haa beekuuf kadhachuu kooti.”

9. Wangeela Yohannis 5:19

“Yesus itti fufee “dhugumaan isinitti hima, ilmi ofuma isaatiin homaa gochuu hin danda’u, Isa abbaan isaa hojjatu ilaalee malee.”

10. Wangeela Yohannis 5:30-32

“Yesus itti dabalee: ‘Ani humna kootiin homaa gochuu hin danda’u; abbaa koo irraa akkan dhaga’etti nan farada, firidiin ani faradus qajeelaadha. Anoo yaada koo duukaa bu’uu hin barbaadu, yaada isaa ana ergee duukaan bu’a malee, ofii kootiif nan ragaa yoo ta’e ragaan koo dhugaa miti.”

11. Wangeela Yohannis 5:36

“ Hojiin abbaan koo akkan raawwadhuuf dabarsee anatti kenne baay’eedha, hojiin ani hojjadhu kunis abbaan akka ana erge dhugaa anaaf ni ba’a.”

12. Wangeela Yohannis 6:29

“Yesus deebise: ‘hojiin Waaqayyoo inni hojjatu kun , isa inni ergetti akka amantaniif jedheen.”

13. Wangeela Yohannis 7:28-30

“Yesus sagalee isaa ol fudhatee: ‘dhuguma ana beektu, nama eessaa akkan ta’es ni beektu, ofiin hin dhufne, inni ana erge jira, inni amanamaadha, isin immoo isa hin beektan, Ani garuu isa biraa nan dhufe, isatus na erge.”

14. Wangeela Maatiwos 7:21-22

“Yesus: ‘Jaalala abbaa koo isa waaqa irraa nama hojjatetu mootummaa waaqaatti gala malee, namni

‘Yaa gooftaa, yaa gooftaa naan jedhu hundi itti hin galu.’

15. Wangeela Yohannis 4:7

“Yesus garuu: ‘Waaqayyoo kee goofticha garmalee hin qormaatini’ kan jedhus immoo caafameera ittiin jedhe.”

16. Wangeela Maatewoos 4:10

“Yommuus Yesus immoo: ‘Seexana nana, argaa koo duraa deemii Waaqayyoo kee gooftichaaf jilbeenfattee sagadi isa qofaa waaqefadhu kan jedhu caafameera jedheen.’”

17. Wangeela Maatewos 5:45

“Ani garuu isinittan hima, diinota keessan jaalladhaa, warra isin ari’ataniifis kadhadhaa, kana yoo gootan ijoollee abbaa keessanii isa waaqaa irraa ni taatu.”

18. Wangeela Maatewos 5:48

“Eгаа abbaan keessan inni waaqa irraa mudaa malee akkuma ta’e, isinis warra mudaa hin qabne ta’an.”

19. Wangeela Maatewos 11:25

“Yesus yeroo sanatti: ‘Yaa abbaa, gooftaa waaqaatii fi lafaa isa kana warra ogeessotaaf hubattoota jalaa

dhoksitee, daa'immaniif waan mul'ifteef sin galateefadha."

20. Wangeela Yohannis 11:41

" Yesus ol ilaalee, yaa abbaa! Anaaf dhaga'uu keetiif sin galateeffadha' jedhe."

21. Wangeela Maatewos 4:23

"Tuuta sana erga gad dhiisee, booddees, kophaa isaatti kadhachuudhaaf gara gaaraatti ol ba'e..."

22. Wangeela Maatewos 24:36

"Yesus itti dabalee: 'Guyyicha sanaa fi yericha sana garuu abbaa koo duwwaatu beeka malee, ergamoonna waaqa irraa ilmii namni tokko kana hin beekan."

23. Wangeela Maarqos 11:11

"Yesus immoo deebisee: 'Waaqayyootti amanaa."

24. Wangeela Luqaas 24:19

"Waa'ee Yesus nabiyyicha Naazireet, isa gochatti dubbiittis Waaqayyoo fi namoota duratti aangoo qabeessa ture sana, akka luboonni warri angafuunni warri biyyaa seeratanis duuni itti haa faradamuuf dabarsanii isa kennan, akka isa fannisanis."

Wanti yaada bu'uraa mormii fi shakkii tokko malee nuti dhugaawwan Macaafa Qulqulluu asii olitti tarreeffaman irraa hubatuu qabnu kan isa erge Waqaayyoon ta'uu, ergamaan immoo Iisaa (A.S) ykn Yesus Kiristos ta'uu ifaatti kaayameera. Kan gurra qabu haadhagayu, kan ija qabu haa ilaaluu, kan onnee qabu haa qalbeeffatu. Ragaan tokko qofa gahaadha.

Waa'ee Iisaa (A.S) qabxiin irratti xiyyeeffatamuu qabu hoogantoonni amantaa addunyaa gurguddowwan maal barsiisanii osoo hin taane Macaafni Qulqulluun (Amantaa) maal jedhanii? gaafii jedhu qabannee jiruu yeroo hundaa tantaatee, karaa/sarara/ sirrii dhugaa nuu tolu qabannee deemuuf ufi-eeggannoo cimaa barbaachisu fudhannee dhiibbaa nama tokkoo malee Macaafa Qulqulluu dubbisuun barataa qofa osoo hin taane barsiisaallee ta'uudhaan dhugaa qabannee gara amantaa dhugaa deebi'uu qabna.

Barumsi Macaafa Qulqulluun alatti kennamu yeroo hedduu xiyyeeffannoon guddaan kennameefii qabxiwwan Macaafa kana keessatti tuqamaniif xiyyeeffannoon maaliif akka godhamuuf dhabe nuuf hin galle. Lallabtoonni wangeelotaa aangoo osoo hin beekin gonfatan baafatanii wangeela xiyyeeffannoodhaan eega qorataniin booda dhugaa osoo hubatanii jiruu isaanitti karaa sirrii filatamaa ta'e argachuu ni danda'an. Gara birootiin, beekumsa amantaa Islaamaa osoo hin

qabaatiin warri Islaamummaa tufatanii xiqqeessan, beekkumsa amantaa Kiristaanaa gayaa osoo hin qabaatin ammoo osoo hin fayyin fayyineerraa warra jedhanii labsan, lallabtoonni amantaa walbira qabuun osoo baratani gaarii ta'a. "Wallaalli abbaa ganuu ti." waan ta'eef lallabtoonni wangeelaa wangeela Muslimootaan gayuuf balbala muslimaa takka takkan rukutuu mannaa dursanii ragaawwan qabatamaa Macaafa Qulqulluu keessa jiran hubatuun barbaachisa.

Yesus Israa'eeliif Qofa Ergamuu Ragaa Macaafa Qulqulluu

1. Wangeela Maatewos 2:6

"Ati yaa Betlehem, ishee biyyaa Yihudaa keessaa! Ati mandaroota gurguddoota Yihudaa hundumaa irraa hin xinnaattu; si keessaa kan mo'u tokko saba koo Israa'eliin kan bulchu ni ba'a."

2. Wangeela Maatewos 10:5-6

"Isaan kudha lamaan kana Yesus ergee, 'Karaa saba Waaqayyoo warra hin ta'initti isin geessu irra hin gorinaa, Mandara warra Samaariyaa tokko illees hin lixinaa, karaa mana gara warra akka hoolotaa irraa goranii mana Israa'elii badanii dhaqaa."

3. Wangeela Maateewos 15:24

“Inni immoo deebisee, ‘Ani warra akka hoolotaa karaa irraa goranii mana Israa’elii badan duwwaaf malee hin ergamne.’ jedheen.”

4. Wangeela Maateewos 19:28

“Yesus immoo, ‘Ani dhugumaan isinitti hima, biyya lafaa ishee haaraatti ilmi namaa ulfina isaatiin teessoo irra yommuu taa’u isin warri na duukaa buutan immoo, teessota kudha lamaan irra teessanii, gosa Israa’eel kudha lamaan keessatti firdii ni kennitu.”

5. Wangeela Maarqos 12:29

“Yesus deebisee, ‘Inni hundumaa irra caalu, ‘Dhaga’i yaa Israa’eel! Gooftichi Waaqayyoo keenya kopha isaa gooftaadha.”

6. Wangeela Luqaas 1:32

“Inni guddaa ni ta’a ilma abbaas jedhamee ni waamana, Waaqayyoo gooftaanis teessoo abaabilii isaa Daawit ni kennaaf.”

7. Wangeela Luqaas 1:54

“Garbicha isa Israa’eeliin gargaaruufis birmate; araara gochuudhaaf qopheessa ni yaadate.”

8. Wangeela Luqaas 2:25

“Bara sanatti namni maqaan isaa Simi’oon jedhamu tokko Yarusaalem ture; namni kun abboommii Waaqayyoo kan eege; Waaqayyoon sodaachaa kan jiraate, fayyina isa Israa’eliif dhufu kan eeggatu ture.”

9. Wangeela Yohaannis 17:6

“Biyya lafaa keessaa warra ati anaaf laattetti maqaa kee beeksiseera.” (kan jedhe eenyu? Yesus)

10. Wangeela Yohaannis 17:9

“(Yesus) Ani isaaniifan kadhada, biyya lafaatiif hin kadhada warra ati anaaf kenniteef malee; isaanoo kan keeti.”

11. Hojii Ergamootaa 5:31

“Waaqayyoo geddarannaa yaada garaatii fi dhiifamuu cubbuu Israa’eeliif kennuudhaaf, abboomaa fayyisaas godhee gara mirga isaatti ol isa fuudheera.”

12. Hojii Ergamootaa 13:23

“Akkuma abdachiisettis sanyii namicha kanaa keessaa (Daawitii) Waaqayyoo saba Israa’eeliif fayyisaa kaaseera. Inni immoo Yesus.”

Maafi Nabiyyii Israa'eel Ta'e?

Ragaawwan waa'ee Israa'eel dubbatame Macaafa Qulqulluu keessaa kan gayaa ta'an Macaafa Hisqi'eel, Isaayyaas, Zakaariyaas, Millkiyaas Raajichaa haala gayaa ta'een kaayameera. Israa'eel jechuun ummata Waaqayyoon gane jechuudha. Akka raajotii kanneenitti:

Fakkeenyaaf:

1. Macaafa Miilkiyaas Raajichaa 1:11

“Maqaan koo ba'a biiftuutti saba biyya lafaa gidduutti guddaa ni ta'a.”

2. Macaafa Miilkiyaas Raajichaa 1:5

“Isin sabni Israa'eel kana ija keessaniin argitanii, Daarii Israa'eel garasittiiyyuu Waaqayyoo guddaadha ni jettu' jedhe.”

3. Macaafa Milkiyaas Raajicha 1:14

“Maqaan koo saba lafa irraa keessatti sodaatamaa ni ta'a jedhame kana Waaqayyoo gooftaa maccaatu dubbate.”

4. Macaafa Ermiyaas Raajichaa 33:17

“Sanyii Daawit keessaa yeroo hundaa guutummaa Israa'eel irratti kan mo'u hin dhabamu.”

5. Macaafa Hose'aa Raajichaa 9:1

“Yaa Israa’eel ejjuu keetiin Waaqayyoo kee irraa waan garagalteef hin gammadiin; akka saba warra kaaniittis (Ahizaabi) hin ililchin.”

Kun wanti hubachiisu warri Ahizaabi karaa Waaqayyoo irraa hin badne jechuudha. Sabni Israa’eel garuu warra karaa Waaqayyoo irraa bade waan ta’aniif akkan badiirraa gorfamaniif Yesus itti ergame jechuudha.

Qabxiiwwan ijoo asii olitti tarreeffaman hanga tokkollee taatu dhaamsi Yesus Kiristosii warra Israa’eel qofaaf ergamuu isaatiif akkasumas immoo warri Israa’eel warra abaarameef warra cubbuu keessatti daangaa dabre, warra saba lafaa keessaa kan akkaan jallate, uumaa dinqisisaa ta’een Yesus itti ergamullee Nabiyyummaa Yesus (Iisaa) kan hin fudhanne ta’uu isaanii haaluma salphatti hubatuun ni danda’ama.

Kana waan ta’eef, Rabbiin warra Israa’eel irraa fuula ufii gara galchee waadaa isaa sanyii Ismaa’eel wajjin taasisuuf murteessuu isaatiin Nabi Muhaammad (S.A.W) saba Arabaa keessaa ka’uu danda’anii jiru. Ragaawwan waan kana nuu dhugoomsan kitaaba kana keessatti badhinnaan kan ilaallu ta’ee ammaaf garuu warri Israa’eel fuula Rabbiin biratti maal akka

fakkaatan beekuun barbaachisaa waan ta'eef isa kana ilaalla.

Macaafa Ermiyaas Raajichaa 31:36

“Inni, ‘Seerrii jabaatee dhaabbate, kun fuula koo duraa yoo bade duwwaa, sanyiin Israa’eel bara baraan saba ta’uu dhiisee fuula koo duraa bada;” kana ana Waaqayyootu dubbate.”

Rabbiin waadaa isaa sanyii Ismaa’eel wajjin yeroo jalqabu, warri Israa’eel Nabi Iisaa fi Nabi Muhammad dabaree dabareen waan hin fudhatiniif itti fufuudhaan seerri Rabbiin Nabiyyicha keenna Muhammadiif (S.A.W) kenne yeroo isaan ergaman irraa jalqabee hanga xumuraatti ni jiraata jechuudha. Warri Israa’eel garuu ammas dhaamsa nabiyoota lamaanituu warra hin fudhanne ta’uu isaaniitiin, ummata yeroo kamuu jibbame ta’uu agarsiisa, raawwii raajitiiniillee warri Israa’eel ergaa nabiyoota lamaanii fudhachuu dhabuu ifa taasisa.

Wangeela Maatewos 21:42-43

Kana irratti Yesus, ‘Isin caffata qulqullaa’an keessa dhagichi, mana ijaartuun tuffatan inni dhagaan mataa golee qajeelchu ta’e; kun gocha gooftaa ti, ija keenyattis dinqiidha kan jedhu takkaa hin dubbifneeree? egaa mootummaan Waaqayyoo isin

irraa fudhatamee saba daraaraa isaaf godhatuuf akka kennamu isinittan hima.”

Kun wanti agarsiisu mootummaan Waaqayyoo warra Israa’eel irraa fuudhatamtee saba daraaraa isaaf godhu (sanyii Ismaa’eeliif akka kennamtu mirkaneessa). Kana waan ta’eef, qabxii ijoo obboleewwan keenna warroonni Kiristaanaa du’aan osoo hin qabaminiin dura hanga danda’ameen qo’annoo isaanii sirreeffachuun isaaniirraa barbaachisa. Kiristaanni tokko tokko gorsa isaanii yoo dhiheessan namni Israa’eel uftaasisee amanu hundi Israa’eela hafuura ti jedhee uf moggaasa. Sanyiin Israa’eelii hundi kan gatameef yeroo kamiinuu kan hin fayyine yoo ta’e gara Israa’eela hafuuraatti jijjiiramuun isaanii bu’aan maaliidha? Waaqayyoon Israa’eel wajjiin yeroo kamiinuu hin araaramu yeroo hundaa ni gataa jedhee Macaafa Qulqulluu keessatti dubbateera.

Macaafa Qulqulluu keessatti sanyiin Israa’eel hunduu yeroo kamiinu ni gata jedhee osoo jiruu, gara birootiin immoo Macaafuma Qulqulluu keessattuu achumatti, Jannanni Israa’eloota 144,000 qofaaf tan qophooftee fi sanyii biroo kamuu /hunduu/ kan gubatu ta’uu kan ibsu yoo ta’e, daandiin filanne hangam sirrii akka ta’e ufi gaafachuu qabna.

Mudhata Yohannis 7:1-8 fi boqonnaa 9 yeroo ilaallu baay'ee waan abdiin nama murachiisuufi waan nama naasisu argina. Akka ibsa boqonnaa Macaafa Qulqulluu kanaatti jannataaf warroonni kaadhimaman namoota kuma dhibba tokkoo fi kuma afurtamii afuri (144,000) qofa yoo ta'an isaaniis gosa Israa'eeli kudha lamaan irraa tokkoon tokko isaanii irraa immoo kuma kudha lama /12,000/ kan ta'an qofa. Kunis gosa Yahuudaa Israa'eel kan jalqabaa irraa eegalee hanga gosa Biiniyaamiitti.

Gosa $12 \times 12,000 = 144,000$ chaappaa Waaqayyoon kallacha isaanii irratti dhahameetiin sanyiin ilma namaa biroo hunduu ni gubatu. Mul'atni Yohannisi kan kana ibsu boqonnaa 9 keessatti ni xumurama.

1. Gosa Israa'eel tokko tokko keessaa jannataaf kan filaman 12,000 caaluu fi hanqatuullee kan hin dandeenne ta'uun /12,000 +1 yookaan 12,000 -1/ ta'uu dhabuun isaaniituu gaafii biroo nama keessatti uuma. Gayeen dursamee yoo beekkamee fi gosoota Israa'eelii 12f walqixa yoo qoodame ifaajeen nama biroo hunduu bilaashuma jechuuf nama uggisiisa.
2. Israa'eeloonni hanga ammaatti kan bulan seera Muuseetiin ta'ee osoo jiruu, Yesu nabiyyii ta'uu isaatuu osoo hin fudhatinii akkamitti akka jannata seenan waan nama shakkisiisaa tokko. Tarii kunis jannanni durumaanuu badhaasa ijoollee Israa'eeliif

waan qophaa'e namatti fakkeessuuf icciitii isa gorsitoonni Macaafa Qulqulluu haa hiikan malee deebiin isaa cadhisuma wayya. Dhaloonni hunduu ufi eeggannoo cimaa godhuu qaba.

Qur'aanni Waa'ee Yesus Nabiyyii Israa'elotaa Ta'uusaa Maal Jedha?

Ilmi Maryam Iisaan /Yesus/ (A.S) warroota Israa'eel gofaaf ergamuu isaanii Qur'aanni keeyyatoota adda addaa keessatti ni barsiisa.

1/ *“Ammas waan nabi Iisaan ilma Maryam (ummata isaatiin) jedhe yaadachiisi, (wanni inni jedhee) yaa ilmaan Israa'eel ani ergamaa Rabbii ti isin irratti Towraat kan na dura buufame dhuga'oomsudhaan, ergamaa Rabbii kan na booda dhufu kan maqaan isa Ahmad jedhamuun isin gammachiisuun. Yeroo inni ragaa ifa galaan itti dhufu kun sihrii/falfala ifa gala jedhaniin.” (As-Saff 61:6)*

2/ *“Inni (Yesus) garbicha Rabbii, kan Nuti qananii itti oollee fi ijoollee Israa'eliitiif fakkeenya goone malee waan biraa hin taane.” (Az-Zukhruf43:59)*

3/ *“Warri Rabbiin Iisaa ilma Maryamii ti jedhe dhugaan Rabbiin gane/dide. Yesus ni jedheen, yaa ilmaan Israa'eelii Rabbii kiyyaa fi keessan gabbaraa,*

*dhugaan namni Rabbiin biratti waan biraa gabbare
Rabbii jannata isa irratti hirmii godhe, teessoon
isaallee ibidda keessa taate.” (Al-Maa’idaah 5:-72)*

Kanas Wangeela Yohannis 20:17 wali bira qabnee haa
ilaalluu.

Dhugumatti Yesus (Aleyhi-Salaam) Qaama Sillaasee Ta'uusaa Barsiisee ni Jiraa?

1. “Sillaasee” jechi jedhu Macaafa Qulqulluu keessatti iddoo kamittuu kan hin argamne ta’uu fi namootaan walgeettiin dhaan kan murtaa’ee ta’uu hordoftoonni amantaa Joobaa badhinnaan ni barsiisu.
2. Macaafa Qulqulluu keessatti warroonni amantaa Kiristaanaa, Kaatolikii, Ortodoksii, Protestaanonni, Adveentistii, Joobaa, Hawaariyaatota, k.kf kan hin jirree fi Macaafni Qulqulluuni hanga barreeffame waggaa hedduu booda kan uumamanii dhufan ta’uu isaa sirritti hubachuun barbaachisaadha.
3. Kitaabonni Kakuu Haarawaa Yesus dachii irra yeroo turetti jechi takkallee kan hin barreeffamnee fi booda inni gara Waaqaayyootti olifuudhamee woggaa 115 booda kan barreeffamanii fi barreesitoonnis Yesusiin ijaan kan hin agarre ta’uu isaanii meeqa keenyatu beeka? Wangeela Luqaasii 1:1-6 ilaalaa.

4. Kiristaanummaan waggaa dhalootaa 42 irratti Antsookiyatti sababa Phaawuloosiitiin amantaa hundeeffamte ta'uu hubachuun baay'ee barbaachisaadha. Ta'us barreessaan Wangeelaa tokkoo Yesus tokkoo qaama sadiinii /Sillaasee/ ti jedhee kan barreesse tokko hin jiru. Carraa kanatti fayyadamuudhaan ya'iin Kiristaanotaa kan seenaa jalaa dhokatu hin dandeenne ykn yaa'ii mana amantaa Kiristaanotaa waan amantaa Kiristaanaa irratti rakkoowwanii fi qooqqodama uumame/argame/ furmaatni bara baraan kennaniif akkasumas seerri bulmaata keessaa seeraa bulmaataa hammayyaa dhaabbataa amantaa ta'uu irratti mormii waan kaasee fi warrootiin Hawaariiyootaatii fi Joobaa qoodama birootiin akka adda fooyamaniif balbala banee ture. Warroota hin beenneef ya'iin addunyaa irratti adeemsifame seeraa Waaqayyoo fakkaatee dhihaatee ture. Fakkeenyaaf, jechi Sillaasee jedhu Macaafa Qulqulluu keessatti kan iddoo kamittuu hin argamne ta'ee, garuu warroota Kiristaanaa biratti bu'ura seera waaqeffannaa ta'ee yeroo beekkame irraa eegalee waggoota 1700 ol laakkofsiisee jira. Sababni isaas ilaalchi Sillaasee jedhu yeroo jalqabaatiif addunyatti kan eegalame bara 381 A.L.Awurooppatti yaa'ii Qonisxinxiiyaa ibsa baaseen Hafuurri Qulqulluun Waaqayyoodha, Waaqayyoo Abbaa fi Waaqayyoo ilmaatiin walqixaa

yeroo jedhamee eegalee seera ta'ee hojii irra oole. Haa ta'u malee Kiristaanonni macaafa amantaa isaanii keessatti ilaalcha Sillaasee kan hin barreeffamne akka fudhatama argatuuf jecha gorsitoonni Kiristaanotaa fuula Macaafa Qulqulluu isa jalqabaa banuun jecha Seera Uumamaa 1:26 fudhatuun "Waaqayyoo jedhe, nama akka bifa keennaatti fakkeenya kennaan haa uumnu jedhe." kan jedhe eennu? Kan hundaa olii ti, eennuun jedha? Waaqayyoota hafaniin ykn qarqaartotaan? Yaadnuu mataan isaa kan ifaan hin ibsamne ta'uusaa argina. "Waaqayyoonni jedhani" osoo jedheetii hedduminna agarsiisaa ture. Haa ta'u malee, cinaan qeenxee /tokko/ cinaan heddumminna "haa'uumnu" kanaa olitti ibsuudhaaf yoo barbaadame Seera Uumamaa 1:1 (qeenxee), 1:26 heddumminna, 1:27 qeenxee /tokko/ seera uumamaa 1:1 "Waaqayyoo jalqabatti bantiiwwan waaqaa fi lafa uume."

Seera Uumamaa 1:26, "Waaqayyoonni jedhe, nama haa' uumnuu." (heddu), warroota Joobaa irraa ragaa argameen yaa'ii Niiqiyyaa booda "Haa' uumnu" kan jedhu itti dabalame malee kitaaba oorjinaala keessaa hin jiru jedhama.

Seera Uumamaa 1:27 "Eega Waaqayyoo akka bifa isaatti nama uume." Eega uumee booda tokko ta'ee?

Keeyyatoota kana irraa wanti nuti barannu Waaqayyoon tokko ta'uu fi kan hin jijjiiramne Waaqayyoo bara baraa agarsiisa waan ta'eef xiyyeefannoodhaan ilaaluu qabna. Barsiinsi amantaa Islaamaas keewwatootaa kanneeniin walsimata. tokkummaan Waaqayyootii fi tokko ta'uu isaa haala walnama hin mamsisiifneen jalqaba Seera Uumamaa irraa hanga xumuraatti kan ibsame ta'uun isaa wali nama hin gaafachisu.

Macaafa Isaayyaas Raajichaa 43:10-11

“ Ana dura Waaqayyoo kan biraa hin turre, ana booddees Waaqayyoo kan biraa hin jiraatu ana duwwaatu Waaqayyoodha. Ana malee fayyisaan kan biraa hin jiru”.

Macaafa Isaayyaas Raajichaa 44:6

“.... Ani isa jalqabaa ti, isa dhumaatis, ana malee Waaqayyoo kan biroo hin jiru. Kan akka kootii eenyu? Mee achii asi ba'ee ofi haa beeksisuu, dubbatees amansiisaa isaa anatti haa mul'isu?”

Qur'aannis waa'ee jecha bu'uraa kana akkanatti ibsa:

“Wanni sammii fi dachii keessa jiru hundi Rabbii tokkicha guddifti, waan isaan hin malle hundarraa isa qulqulleessiti. Rabbiin kan injifatu malee, wanni isa

injifatu hin jiru, kan waan akka qabu malee waan biraa hin dalayne. Kan samii fi dachii uumee qaba. Kan jiraachisu kan ajjeessu Rabbii waan hundarraa danda'a. Rabbiin kan odoo waa takallee hin argamsiisiin dura jiru. Rabbiin kan waa hunda booda jiru kan dhabamiinsi isaan hin malle." (57:1-3)

Macaafa Isaayyaas Raajichaa 44:24

"Ani Waaqayyoo isa si fure, isuma gadameessa keessatti si tolcheedha; ani Waaqayyo isa wanta hundumaa uume, bantiwwan waaqaa kophaa diriirsee lafas dhiseedha; yommuus eenyutu ana wajjiin ture?"

"Haa uumnu" jedhee akka waan ilmaa fi Hafuura Qulqulluu wajjiin mari'ate godhamee kan dhiyaataa ture Isaayyaas Raajichaa 44:24 keessatti fudhatamuu dhabuu bira dabree Allaaha tokkichaa haqaa malee Rabbiin biraa hin jiru jedhee barsiisa Islaamummaan barsiisu cimsee mirkaneessa. Waan kana ta'eefis ragaawwan durii kanneen Macaafa Qulqulluu keessa osoo jiran Abbaa, Ilmaa fi Hafuurri Qulqulluun tokkollee sadiniiti /Sillaaseeti/ jechuun haala kamiin ragaan Macaafa Qulqulluu keessaa argatuu danda'a?

Namoonni gara amantaa dhugaa (Islaamummaa) dhufuu diddaaf qofa ragaa dhugaa hin taane uumuudhaan yeroo hundaa fedhii adda addaa

hordofuun amantaa kiristaanummaa tokko keessaa gara kan biroo seenuudhaan, amantaa seenan keessattis immoo barsiisni adda addaa yoo isaan mudatu, hundumaa guutuun guututti akka gatan isaan dirqisiisa. Murtee isa xumuraa kana fudhachuun duratti amantaa Islaamummaa beekuufis ta'ee qorachuuf osoo yeroo gumaachaniif gaarii ta'a. Namoota amantaa kiristaanummaa hordofaniif dubbiin ijoo hubachiifnu yoo jiraate waamichi amantaa Islaamummaa karaa dhugaa irratti waan ta'eef karaa dhugaa kana qabachuuf qorannoo fi sakatta'iinsa cimaa godhaa kan jedhu.

Waa'ee barsiisa Sillaasee ilaalchisee mana kadhaa Kiristaanaa Hawaariyootaa fi Joobaatiin alatti hordoftoonni amantaa kiristaanummaa biroo hunduu Abbaan, Ilmaa fi Hafuurri Qulqulluun tokko kan jedhu. Aangooniis tokko kan jedhuun barsiisu. Haata'u malee 'Pirotestaantonni' haala adda ta'een xiyyeeffannoo guddaa kennaniif "Yesus fayyisaadha", "Yesus gooftaadha", "Yesus haagalatoomu" fi "Yesus gooftaa goftotaa ti fi qabxiiwwan jedhan irratti gayeen fayyisuu, aangoon gooftummaa fi galatni hundi Yesus qofaaf adda baafamee kan kennamuuf yoo ta'e Waaqayyoonni hafan (Abbaa fi Hafuurri Qulqulluun) gayeen hojii isaanii maal ta'a?

Warri Wangeelotaa gara birootiin Waaqayyoo bara baraa jedhanii kan barsiisan gooftaan isaanii Yesusiin uumama hunda dura dursee akka Waaqayyoon isa uumetti barsiisan. Haata’u malee kan jalqabaas ta’ee kan gidduu Yesus uumamaa ta’uu barsiisa isaaniitiin ni mirkaneessu. Yesus jalqaba uumama hundaa ta’uuf ragaan dhiyaatu Macaafa Fakkeenya 8:22-30 keessaatti haala ibsame irratti hundaa’uun jechi kunis Macaafa Isaayyaas Raajichaa 40:13- 15 keessatti deebii ni argata. Yaadota lamaan kanniin wal-bira qabuuf akka nuuf tolu akka armaan gadiitti aanuun ni ilaalla.

- 1. *“Yommuu inni bantiiwwan waaqaa iddoo iddoo isaanii kaa’ee waaqas callabboo irra diriirse, ani achin ture.” (Fakkeenya 8:27)***
- 2. *“Yommuu inni hundeewwan lafaatti milikkita godhes, ani yommuus ijaarruu isa gaarii sana biran ture.” (Fakkeenya 8:29-30)***

Kiristaanonni waa’ee gooftummaa Yesus (Waaqayyoon wajjiin) walqixa ta’uu ragaan isaan dhiyeeffatan Macaafa Qulqulluu keessaa isa kana. Waaqayyoon yommuu inni bantiiwwan waaqaa diriirsee fi yommuu hundeewwan lafaa bu’urse Yesus kan hin turre ta’uu Macaafa Qulqulluu keessaa haala salphaan barachuun ni danda’ama. Kanaafuu, Kiristaanonni Macaafa isaanii tokko kan birootiin walbira qabuudhaan karaa sirrii ta’e filachuutu isaan irraa eeggama. Kanaaf , Fakkeenya

8:22-30 fi Isaayyaas Raajichaa 40:13-15 lamaan keessaa aangoo Waaqayyoo kamtu sirritti ibsa?

Hafuura Waaqayyoo ta'ee kan ajaje, ykn gorsaa ta'ee kan barsiise eenyu? Tariimmoo eenyuu wajjiin mari'ate? Yookaa eennutu gorse? Karaa murteessuu eennutu barsiisa? Beekkumsaas eennutu barsiise? Karaa hubannoo eennutu itti agarsiise? Deebiin homaa isa hin qarqaarree dha. (Isaayyaas Raajichaa 40:13-15)

Sadarkaa Yesus (Iisaa) Qur'aana keessatti Rabbiin akkana jedha:

“(Iisaan) ilmi Maryam waa Rabbii mitii ergamaa Rabbiiti, kan isa dura anbiyoonni Rabbii dhufee dabare, kan inninis akkuma isaanitti dhufee dabre. Haati Iisaadhaa /Maryam/ tan tokkummaa Rabbiitiif, dandeeyitti isaa dhugoomsitu, tan ergamoota Rabbii hunda dhugoomsitu. Iisaa fi haati isaa /Maryam/ beelaaf jecha nyaata nyaatan. Mee akka waan tokkummaa Rabbii ibsu itti isaanii addeysinu ilaali. Mee eegasii kanumaan wajjiin akka isaan haqa itti didanii kafaran laali.” (Al-Maa’idaah 5:75)

“Haalli Iisaadhaa Rabbiin biratti uuminsa keessatti akka haala Adam kan biyyee irraa isa uume ti.” (3:59)

Kanatti aansuudhaan akkaataa dhufiinsa seenaa yaa’ii /marii ‘Niqiyyaa’ burqaawwan seenaafi amantaa irratti

hundaa'uudhaan ilaaluuf yaalla. Kanneen keessaa gabaasa kitaaba Kiristaanaa tokko irraa ergame akkanatti dubbifama. "Dhaamsi kennaa kan gidduu galeessa Wangeelotaa, warra isin jaallatu qofa jaaladhaa osoo hin taane, akkasumas warra isin jibbu jaaladhaa kan jedhu." Hardha garuu manneeni amantaa heddu keessatti wanti dhaghamu dhaamsa jaalalaa osoo hin taane dhaamsa badiitii fi walmancaasuu ti. Dhugumatti bara baraan, amantaa Kiristaanaa tokko keessattuu, ilaalcha, hubannoo fi murteewwan baay'ee hedduu ta'an xixinnoowwan jiraachuu fi argamuun isaanii waan ganuu hin qabne. Gidduu gareewwan gara garaa qofaayyuu mitii maqaa amantaa tokkooniiyyuu mariiwwan gurguddaa irra warroonni taa'an abboonni amantaa gurguddaa gidduuttuu osoo hin hafin, garaa garummaa fi waligaltee dhabuun, tokkummaa yaadaa dhabuun barri jaalalli itti bade akka ture dubbisa seenaa irraa hubatuu ni danda'ama. Bara 325 Dhaloota Yesus Booda 'Yaa'ii Niqiyyaa' Bara 381 Dhaloota Yesus Booda "Yaa'ii Qunisxaanxiinoosi" bara 431 'Yaa'ii Efesoniif" bara 451 "Yaa'ii Qaalkidoon" akka ragaatti ni ibsamu.

Yaa'iiwwan kanneen irratti maqaa amantaa tokkoon warroonni walitti qabaman abboonni manneen amantaa addunyaa bakka bu'anii lola jechootaa adeemsisuu bira taranii wal-xiqqeessuunis marii

keessatti argisiisanii ture. Yaa'ii Niiqiyaa Yesus Waaqayyoo miti jedhuu fi yaada mormii nama Aariyoos jedhamu irratti walmormee, gonkumaa Yesus qaama tokkoo sadiiniiti jedhu ture. Waaqayyoollee jedhanii tumuudhaan itti waliigaluudhaan ibsa amantaa baasuudhaan waliigalamuusaa qalbisaa! Murteen kun Yesus Waaqayyoo jechuudhaan xumurame mariin mirkaneeffame.

Yaa'iin Qunisxaanxiinyaatis akkuma kana Hafuurri Qulqulluun Waaqayyoollee, tokkoo sadiinitillee jedhamee sagalee tokkoon falaasamaa Aariyoosii fi deeggaraa isaa wajjiin yeroo xumuraatiif wal barbadeessuudhaan addaan deeman. Hubadhaa! kunis mariidhaan turee. Mariin Efeesoonaos akkanuma namni hindu cubbamaa wanta tureef humna du'a Yesus Kiristosiin cubbamtoonni qulqullaawan jedhanii labsanii mormii heddu booda ammasi hubadhaa, murteen marii boodaa itti kenname. Yaa'ii Qaalkeedoon akkasuma Kiristos guutumatti nama guutumatti Waaqayyoo dhugaa ti, bu'ura jecha jedhu irratti waliigalamee mariin jaalalaan addaa yaa'aniiru. Ammas yeroo arfaffaatiif hirmaattoonni yaa'ichaa mariidhaan waliigalanii turan. (Kitaabee "Qaala Hiiwootii" lak. 15 bara 1990 irraa kan fudhatame.)

Waa'ee seenaa dhufiinsa yaa'ii Niqiyyaa irratti kitaaba "Garaa garummaa Amantiiwwanii" jedhu irratti akka armaan gadiitti dhiyeessuuf yaalameetti akka seenaa irratti galmaayetti adeemsonni (uumaman) kan ifa galanii isaaniin armaan gadii kanneen akkuma seenaa keessatti galmaayetti jaarraa afraffaa keessatti bara (319) hooggansa bita-gittaa Roomaa jalatti tan turte Iskindiriyaa (Masrii) dura bu'aan mana kadhaa, kan ture qeesiin Aariyoos jedhamu ni ture. Akka barsiisa Aariyoositti Yesus kan Waaqayyoon uumame malee inni mataan isaa Waaqayyoo miti, haa ta'u malee yeroo fuula lafaa irra jiraatu haalli isaa guutummati karaa Waaqayyoo irra ture. Namallee akkanuma barsiise. Garuu uumamaa ta'uun isaa waan ganamuu miti jedhe.

Barsiisa kana mormii guddaatu muudate. Deeggartooni Aariyoos Gibxiin (Misirii) magaalaa Iskindiriyaa keessatti hedduminna waan qabaniif isaanii fi warroota mormitootaa giddutti lola hamatu godhame. Jeequmsi guddaa fi gaaga'umsiis ni uumame. Mootummaan Roomaa diigamatti dhihaate. Sodaa kana irraa kan ka'e mootichi Roomaa, Qonisixanxiinoos, walgeettii guddaa waame. Kunis walgeettii Niqiyyaa kan jedhamu bara 325 A.L.A kan walitti qabame yaa'ii amantaa isa jalqabaa ture. Yaa'iin kun Ariyoosiin ni abaare, Yesus Kiristos ilma Waaqayyootii fi Waaqayyoon ta'u isaa waliigalanii tumatanii irratti mirkaneessan.

Waliigalteen tumaan kan asii olitti ibsaman barsiisa Macaafa Qulqulluutiin wajjiin maal akka fakkaatan walbiraa qabuun haa ilaalluu. “Nama kan isa uume wajjiin qabsaayuuf isaaf wayya.” (Isaayyaas Raajichaa 45:9) “Waaqayyoon isa uumees akkana jedha: ‘Waa’ee dhufuuf jirus nagaafadhaa.” (Isaayyaas Raajichaa 45:1) Nagaafadhaa dhimmi jedhu raajii ufi fuuldura dhufa jedhamee irratti, maalummaa Waaqayyoo irratti, yaa’iif murteen ilma namaatiin akka kennamu Waaqayyoon dursee, akka morme hubachuun barbaachisa.

“Egaa isin anaaf dhuga-baatota; ana malee Waaqayyoo kan biraa jiraa ree? Anoo kanan beekuu hin jiru”. (Isaayyaas Raajichaa 44:8) Anoo kanan beekuu hin jiru jechuun Yesusii fi hafuura qulqulluulle dabalatee waaqayyummaan hin beeku jechuudha. Ragaan Qur’aanaa kan yaada kana cimsu akka armaan gadiitti dhiyaata.

“Yaa warra kitaabaa isaan Yahuudaa fi Nasaaraa yookaan Kiristaanaa, amantii keessan keessatti daangaa hin bayinaa. Haqa malee waan biraa Rabbiin hin jedhinaa, kijiba Rabbii irra hin kaayinaa, masaanuu fi ilmoo irraa isa qulqullessaa. Masiih /Iisaan ilmi Maryam/ rasuula Rabbiiti malee ilma Rabbiiti miti, ammallee Rabbii miti. Iisaan rasuula Rabbiitii ammallee kalimaa yookaan jecha isaa ti, kan Maryamiif kenne ammas nabi Iisaan waan ruuhii qabaatan nyaattee

dhugdu. Rabbii tokkichatti amanaa, ergamoota isattis amanaa. Rabbiin sadii hin jedhinaa, akkana jedhuurraa dhoowwamaa. Waan keyrii /toltuu/ isiniif qabu dalagaa. Rabbiin tokkicha lama jechuun hin qabne. Rabbiin ilmoo qabaaturraa qulqullu. Wannii samiif dachii keessa jiru hundinuu waan isaa ti, isaatu uumee isaatu qaba, hundi isaanii gabroottan isaa ti.” (An-Nisaa’i 4:171)

Barsiisa Sillaasee Dura Maaltu Ture?

Barsiisni Sillaasee maaltu ture? Hundee barsiisa Yesusiitiin faallaa ta’uun isaa inumaa immoo yaa’ii Niqiyyaa dura, jechuun dhaloota Kiristosii irraa eegalee hanga 325 yaa’ii Niqiyyaa fi hanga walga’ii Qunxiinxiniyyaa bara 381 tti akka lakk. Awurooppaatti Yesus Kiristosii ergamaa Rabbii malee wanta biroo yookaan akka isaan jedhan Waaqayyoon walqixa ta’uu barsiisni kennamee hin jiru. Yaada kana ragaan cimsuuf jecha “Sillaasetti amanuun si barbaachisaa?” kitaaba jedhu irraa (warra Johoobaa) dubbii ijoo fudhatame akka armaan gadiitti haa ilaalluu.

Yaa’ii Niqiyyaa dura abboonni turan maal barsiisan? Abboonni yaa’ii Niqiyyaa dura turan dhaloota Kiristosiin booda waggaa dhibbaan duraa keessatti barsiisota amantaa ijoowwan akka turan beekamaadha.

Barsiisonni kunniin barumsi barsiisan maal akka ta'e beekuun barbaachisaadha.

Bara 165 Jastiin du'e, Yesus nama ta'uun duratti "Waaqayyoo waan mara uumeen adda kan ta'ee fi Malaa'ikaa uumame ta'uu ibsee ture." Dabalataaniis Yesus Waaqayyoo irraa kan adda ta'eef kan isaa gadii "Waaqayyoon akka dubbatu kan heyyameef ala akka wanta tokkoo raawwatu hin dandeenne akka ture dubbata."

Yesus nama ta'uun duratti kan Waaqayyoon adda ta'ee fi dandeettii Waaqayyoon gadii akka qabu naannoo bara 200 kan du'e Iraaniyaas dubbatee ture. Yesus "Waaqayyoo dhugaa isa tokko ta'e" jechuun Waaqayyoo kan hundaa olii fi kan hiriyyaa biroo hin qabne" wajjiin akka wal-qixa hin taane mirkaneessee jira. Naannoo bara 215 kan du'e Kilimantiin dhalataa Iskindiriyaa kan ture akka jedhetti Waaqayyoon kan hin uumamne, kan hin duunee fi Waaqayyoo dhugaa isa adda ta'eedha jedheera. Ilmi ammoo Abbaa wanti tokkoo isa hin dhibnetti kan aanee sadarkaa lammaffaa irra jiru malee kan Abbaan wal-qixa ta'uu hin dandeenye akka ta'e dubbatee jira.

Naannoo bara 235 kan du'e Hipaalisii waa'ee Waaqayyoo akkana jedhee ture. "Kan jalqabaa ti kan isaan qixxaayu kan hin qabne, kan hundaa uumee

gooftaa hundaa kan ta'e, kan umriin itti qixxaayu kan hin qabne, Waaqayyooni tokkicha kophaa isaa ta'ee jiraatu, fedhii isaa taanaan, wantoota armaan dura hin turre gara jireennaatti akka dhufan taasisee jira. Kanneen keessaas nama ta'uun duratti uumama kan ture Yesusiidha." jedha.

Naannoo bara 250 kan du'e Orjiin "Abbaa fi ilmi, lameenuu amala adda addaa kan qaban turan. Ilmi Abbaan yoo walbira qabamu ifnana baay'ee xinnaa ta'e." jedhe.

"Aliivaan Laamisoona ragaa qabatamaa seenaa" iddoo tokkotti walitti qabuudhaan "The church of the 1st three centuries" kitaaba jedhamu irratti akkana jedhe:

"Haasawa Jastiin irraa homaa deeggarsa hin argatu. Waa'ee abboota yaa'ii Niqiyaa dura turanii, jechuunis dhaloota Kiristos booda kan turan barreessitoota Kiristaanaa baroota dhibba sadan (300) keessatti argaman hundaaf akkana jechuun ni danda'ama. Dhugaadha, waa'ee abbaa, waa'ee ilmaa, waa'ee hafuura qulqulluu dubbatee jira.

Naannoo bara 230 kan du'e Taartuliyaan Waaqayyooni kan maraa olii ta'uusaa barsiisee ture. Akka armaan gadiis ni jedhe. "Abbaan ilmaan kan adda ta'ee fi kan caalu" jedhe. Abbaan ilmaa waan ergateef ergamaan

akka adda ta'e ni beekkama. Dabalataaniis, ilmi yeroon inni hin turrees jira, garuu osoo wanni tokkoo hin argamin dura Waaqayyoon kophaa isaa jiraataa ture.

Haata'u malee, amantoonni Sillaasee akka amma jedhanitti sadiin wal-qixaa tokkummaan sadiin keessatti guutuun guututti tokko ta'uu isaanii wanti dubbatan hin jiru. Dhugaan faallaa kanaa ti.

Waan kana ta'eef ragaa Macaafa Qulqullutti seenaa bu'ura godhatuun Sillaaseen baroota Macaafni Qulqulluun barreeffamaniin, saniin boodas barootii hedduu turan keessatti gonkumaa kan hin beekkamne ta'uun isaa mirkanaayeera. Barreessitoonni kabajamtoonnillee abbummaa mootummaa Waaqayyoo keessatti Sillaaseen ni jiraata jedhee kan shakullee jiraatuu isaatiif ragaan agarsiisu hin jiru. "The Trinion God" (Waaqayyoo sadaffummaa qabu) kitaaba jedhu irraa kan fudhatame.

Rabbiin Qur'aana isaa qulqulluu keessatti waamicha itti aanu abboota amantaa hundaafuu (Kiristaanaa fi Yahuudaa) dhiheesseef:

"Wanni warra kitaaba qabu, kitaaba Towraatii fi Injiil, isaan Yahuudaa fi Nasaaraatiin jettu, "Yaa warra kitaabaa, koottaa waan nuu isiniif walqixaa, kan nu lamaanuu wal qixxeessu qabannaa, wanni nuuf isiniif walqixaa sun Rabbii tokkicha malee waan biraa

waaqeffachuu dhabuu, ammas Rabbitti waa qindeessuu dhabuu, ammas Rabbii nu uume dhiifnee nama akka keenyaa, kan Rabbiin akka nu uumetti isa uume, Rabbii jennee qabatuu dhabuu ammoo yoo waan ati itti yaamtu kana qeebaluu didan, akka nuti warra Islaamaa, kan karaa tokkummaa Rabbii qabata taane ragaa tayaa jedhiin.” (Aala Imraan 3:64)

Sana boodas amantaa Islaamummaa keessatti dirqamni akka hin jirre agarsiisuuf akkana jedha:

“Amantii keessa dirqiin hin jirtu, maaliif karaan qajeelloon karaa jallinarraa fooyamee jiraa. Namni taabotatti kafaree Rabbii tokkichaatti amane dhugumaan haada jabaa qabate, amantii dhugaa qabate, haada citiin hin qabne, kan nagayaan jannataan isa gayu.” (Al-Baqaraah 2:256)

“Rabbiin wanni gabroottan isaatiin jedhe, Rabbiin lamaa jettanii hin yaadinaa, Rabbiin keessan tokkichaa isa malee gabbaramaan biraa hinjiru, inni kan fakkaataa hin qabnee, ammas Rabbiin gabroottan isaatiin akki jedhe, azaaba kiyya sodaadhaa, anuma gabaraa /ibaadaa/. (An-Nahl 16:51)

Guyyaa xumura addunyaa (qiyaamaa) Rabbiin ilma Maariyaam (Iisaa (A.S) gaafii cimaa kana gaafata. Rabbiin Uumaan gaafii bu'uraa yoo gaafatu Iisaan uumamaanis deebii ni kenna. Rabbiin akkana jedha:

“Waan guyyaa qiyaamaa Rabbiin Nabi Iisaan jedhu dubbadhu yaa ergamaa kiyya Muhaammad (S.A.W). Ati ummata keetiin Rabbii guddaa dhiisaa naa fi haadha tiyya Rabbii lama godhaa jettee? jennaaniin Nabi Iisaan rifatee akki jedhe, yaa Rabbii simalee Rabbiin jiraatuurraa si qulqulleysa, waan siin hin malle hundarraa si qulqulleysa. Waan jedhuu haqa itti hin qabne. Yaa Rabbii odoon akkas jedhee, silaa atuu ni beeyta, waan nabsee tiyyaa keessa jiru hunda ni beeyta, waan ati beeytu an hin beekuu, ati kan waan namarraa dhokate hundaa beeku. Yaa Rabbii waan ati ummataan jedhi jettee itti na ajajje malee waan biraa ummataan hin jenne, Rabbii tokkicha na uume, kan isin uume, Rabbii kiyyaafi keessan ibaadaa, waan biraatiin Rabbi hin jedhinaa jedheetani isaan ajaje” (Al-Maa’idaah 5:116-117)

Keeyyatni Qur’aanaa kunniin Wangeela Yohannisii 20:17 wal-cinaa qabnee yoo dubbisnu garaagarummaa Yesus irratti qabnu ni haqa.

“Ani gara abbaa kootii fi abbaa keessaniitti, gara Waaqayyoo kootii fi Waaqayyoo keessaniitti ol nan ba’a jedhii isaanitti anaaf himi!” (Wangeela Yohannis 20:17)

Fannifamuu Yesus Irratti Doksa Jiru

Ilmi Maariyaam Iisaan /A.S/ yookaan Yesus Kiristos fannifamuu dhabuu isaa, haa ta’u malee iddoo isa Judaasii kan jedhamu barattoota kudha lamaan keessaa tokko kan ta’e fannifamuu fi Iisaan /A.S/ garuu hogguma san dandeettii ufiitiin Rabbiin gara ufiitti fudhachuu isaa Wangeela Barnaabaas keessatti ifaan taa’e jira. Yahuudichi Yesus gurgure nama Judas Iskiriyoote jedhamu Rabbiin bifaa fi haasawaan akka Yesus wajjiin wal-fakkaatu taasisee Israa’eloonni namticha ganaa kana fannisuudhaan ajjeesuu isaanii Wangeelli Barnaabaasii ifatti barsiisa. Haata’u malee, Wangeelli kun kan addunyaa irratti barreeffaman hundaa caala ifa godhee badhinnaan kan dhiyeessuu wantoota bu’uraa sadi kan qabate ta’uu isaatiif dhossaadhaan qabamee ija namaa jalaa akka goru taasifamee jira.

Wangeelli Barnaabaas:

1. Yesus gabricha Waaqayyoo ta’uu mirkaneessa. Waaqayyummaa isaa ni gana.
2. Yesus kan hin fannifamne ta’uu akkasumas bakka isaa Judaas fannifamuu ni mirkaneessa.
3. Akka barsiisa Yesusitti, maqaadhaan ibsuudhaan sanyii Ismaa’eel keessaa Yesus booda ergamaan

Rabbii kan xumuraa Muhammad /S.A.W/ akka dhufu ni hubachiisa.

Dhugaawwan kunniin gurra namaa bira akka hin geenneef jecha Wangeelli Barnaabaasii mana kitaaba mooticha Veeyinaa Ostriyaa keessatti gaadi'amee argama. Wangeela amma jiru keessatti maaltu mul'ata?

Wangeela Maatewos 26:36-45 yoo ilaalle:

“Yesus yommuus barattoota isaa wajjiin gara iddoo dhaaba getesemanee jedhamu tokkoo dhaqe; barattoota isaatiin immoo, “Hamma ani achi dhaqee kadhahutti as taa’aa’ jedheen.”

“Pheexrosii fi ilmaan Zabdeewos lamaan fudhatee dhaqee gadduu, yaadaan dhiphachuutti ka’e. Yommuus “Lubbuun koo hamma du’aatti baay’ee sodaatte. Isin asi turaa anaa wajjiinis dammaqaa!” isaaniin jedhe. Xinnos irraa hiiqee adda isaatiin gombifamee, “Yaa abbaa koo! ni danda’ama yoo ta’e xoofoon dhiphinaa kun ana irraa haa darbu, garuu akka jaalala koo miti, akka jaalala kee haata’u malee” jedhee kadhate.”

Hubannoodhaaf, warroonni amantaa Kiristaanaa yoo barsiisan Yesus gooftaa/Waaqayyoo jedhu. Garuu Yesus gooftaa osoo ta’ee yaadan hin dhiphatu, hin gaddu, adda isaatiin gombifamee Waaqayyoo hin kadhatuu ture.

Qormaata cinqaa gabricha ufii kan beekuu fi kan itti kaluu /dihoo jiru/ ta'ee fi kan waamaraa danda'u Rabbiin malaa'ikaa ufii afur (4) samii gara dachii erguudhaan Yesusiin gara samii fudhachuudhaan kadhaa du'a tan inni narra dabarsi jedhe irra dabarsee, akka bu'ura Wangeela Barnaabaasiitti bakka isaa garuu, Judaasiin du'a akka dhandhamu taasiseera. Kanaafuu Yesus kan dubbate Wangeela amma jiru keessaa fudhannee haala ta'een wal-bira qabnee haa ilaallu.

Wangeela Maatewos 26:21-24

“Utuu isaan nyaachaa jiran Yesus, ‘Dhuguma isiniin jedha, isin keessaa tokko dabarsee na kennuuf jira,’ jedhe. Kana irratti isaan baay’ee gaddanii, tokko tokkoon, “Ana miti yaa gooftaa! Anaa ree?” ittiin jechuu jalqaban. Inni immoo deebisee, “Inni anaa wajjiin harka kaa’ee qodaa ittootti cuuphate dabarsee na kennuuf jira. Ilmi nama illee akkuma waa’ee isaaf caafametti ni deemaa, garuu namicha ilmi namaa harka isaatiin dabarfamee kennamu sanaaf wayyoo! Namichi sun utuu hin dhalannee ta’ee ni wayyaaf ture” jedhe.”

Namni sun eenyu? Innis Yesusiin dabarsee kan kenne (Yahuudichi) Macaafa Qulqulluu keessatti qormaata Yesus fudhate jedhan hunda baadhatuudhaan xumura irratti fannoo irratti kan fannifamee ta’uusaa ragaawwan haala gayaa ta’een dhoksaawwan ture ifa

baasanii jiru. Yesu waa'ee ufii yoo dubbatu ilmi namaa "Nan deema" jedhee malee "Nan fannifama" hin jenne. Inumaa cingaan isaa guddaan waa'ee Yahuudicha dabarsee kennee hin turree? Waa'ee nama isaanii cingamuu hin turre.

Wangeela Yohannis 8:21-22

"Ammas Yesu, "Ani nan deema isin ana barbaaduuf jirtu; iddoo ani dhaqus dhufuu hin dandeessan, kanaaf cubbuu keessaniin ni duutu." Raajjin "Cubbuu keessaniin ni duutu" jedhame du'a Yihuudaatiin hojii irraa ooluunisaa mirkanaayee jira. Dubbiin ijoon wanta kana irra deebi'ee mirkaneessu Macaafa Qulqulluu keessatti dhugaa beekuudhaaf warra barbaaduuf duuti Yihuudaa bifa shakkii namatti uumuun barreeffameera. Yihuudaan Yesusiin dabarsee kenne du'a gosa lamaa du'uu akka asii gaditti haa ilaallu:

1. "Yihuudaan inni dabarsee isa kenne Yesusitti akka faradame yommuu hubate gaabbee meetii soddomman lubboota warra angafootaa fi maanguddootatti fidee ufi rarraase." (Maatiwos 27: 3-5)
2. "Namichi kun (Yihuudaan).....ofii isaatii mataadhaan kufee tarsa'ee mar'umaan isaas bakkee guute." (Hojii Ergamtootaa 1:15-18)

Asirratti gaafiin deebii argatuu qabu ofi rarraasee ti moo mataadhaan kufee du'e? Kunis Yesus akka hin fannifamne kan agarsiisuudha. Jechi akkanaa Macaafa Qulqulluu keessatti kan barreeffame dhimmichi hanga darbeen booda bara baay'ee ture waan ta'eef yaadni sirrii ta'e barreeffamuu hin danda'amne. Haa ta'u malee, Yesus karaa nagaatiin du'a uduu hin dhandhamin akkaataa Qur'aana keessatti dubbatameen gara samiitti ol fudhatamuu isaa fi iddoo isaa ammoo namni biroo ajjeeffamuu, Yihuudaan du'a gosa lamaan wal-faalleessuun du'uun ragaa cimaadha.

“Jecha isaanii nuti Iisaa ilma Maryam Ergamaa Rabbii ajjeefnee jirra kan jedhan hin ajjeefne illei hin fannifnes garuu isaanitti fakkeefameera. Warroonni isa keessatti wal dhaban shakkii (tilmaama) keessa jiru. Beekumsa tokko illee hin qaban tilmaamaan hordofan malee. Dhugumaan hin ajjeefne. Rabbiin gara ufiititti ol fuudheera. Rabbiin jabaa fi ogeessa ta'eera.” (Qur'aana 4: 157-58)

Fannoo Yesus isa jedhamee fi akkaataa ka'uumsa isaa kan awwaala keessaa kan jedhameef Wangeelotiin arfan akkamitti akka galmeessan akka asii gadiitti tarreessan dhiyaata. Sirriitti haa hordofnu, akkaataa inni itti qabame illee haa xiinxallinuu.

1. Wangeela Maatiwos 26:47-50

“Inni dabarsee Yesusiin kennuuf ture sun /Yihuudaan/ milikkitiidhaaf ‘Inni ani dhungadhu isaa qabaa!’ jaraan jedhe ture ‘attam barsiisaa koo’ jedhee isa dhungate..... yommuus jarri itti adeemanii hiixatanii Yesusiin qaban.”

2. Wangeela Maarqos 14:44 – 45

“Inni dabarsee Yesusiin kennuuf ture sun milikkitiidhaaf ‘inni ani dhungadhu isaa qabaati eeggachaa fuudhaa sokkaa’ jaraan jedhee ture. Yihuudaan akkuma achi gaheen gara Yesusitti darbe. ‘Barsiisaa koo’ jedhee isa dhungate. Jarri yommuus hiixatanii Yesusiin qaban.”

3. Wangeela Luqaas 22:47- 48

“Barattoota kudha lama keessaa tokko Yihuudaa kan jedhamu isaan fidee Yesusiin dhungachuudhaaf gara isaatti dhihaate, Yesus garuu ‘Yihuudaa dhungachuudhaan ilma namaa dabarsitee kennitaa?’ jedheen.” Asirratti Maatiwosii fi Maarqosiin irraa waan adda ta’eetu mul’ata: Yihuudaan uduu hin dhunganneen dura Yesus dubbate.

4. Wangeela Yohannis 18:3 -9

“Yesus waan isatti dhufuuf jiru hundumaa beekke ka’ee itti adeeme. ‘Eenyuun barbaaddu?’ isaaniin jedhe. Isaan immoo deebisanii, ‘Yesusiin namicha biyya Nazireetii’ jedhan. Kana irratti Yesus ‘innoo ana’ jedheen. Yihuudaan inni dabarsee isa kenne isaanuma wajjiin ni dhaabbata ture. Yeroo inni ‘innoo ana’ isaaniin jedhetti gara booddee isaaniitti deebi’anii ni kukkufan. ‘Ammas eenyu barbaaddu?’ jedhee isaan gaafate. Isaan immoo, ‘Yesusiin namicha Nazireetii’ jedhan. Yesus deebisee, ‘Inni ana’ jedhee isaanitti himeera. ‘Kanaaf ana barbaaddu yoo ta’e isaan kana dhiisaa ‘haa dhaqan’ jedhe.”

Wangeelota sadiin darban maraa irraa kan adda isa godhu:

- A. Yesus Yihuudaadhaan hin dhungatamne.
- B. Jarri isa qabuuf adeeman ni kukkufan. Isa kamtu sirrii ta’a laata? Yohannis moo/jara kaan? Luqaas moo? Akkuma kana ammas Macaafni Qulqulluun waa’ee du’aa ka’uumsa Yesus irratti waan gara gara odeessa.

1. Wangeela Maatiwos 28:3 -7

“Kunoo ergamaan gooftichaa waaqa irraa gadi bu’ee dhufee dhagicha balbala awwaalichaa irraa gara galchee waan irra taa’eef ‘..... inni isin dura

Galiila ni dhaqaa achitti isa ni argitu jedhaatii himaa!
Kunoo ani isinitti himee’ jedhe.”

2. Wangeela Maarqos 16:5 -6

“Awwaalicha akkuma ol lixaniin dargaggeessa tokko uffata adii dheeraa uffatee cinaa gara mirgaatiin taa’ee argan.”

3. Wangeela Luqaas 24: 3 -5

“Awwaalicha keessa yommuu lixan garuu reeffa gooftaa Yesus hin arganne. Tasa namootiin lamaa wayyaa calalaqaa isaa uffatanii isaan cinaa dhaabbatan.”

4. Wangeela Yohannis 20:11 - 18

“Gadi jettee awwaalicha keessa ilaaltee (Maariyaam) ergamoonni Waaqayyoo lama uffata adii uffatanii iddoo Yesus kaa’amee ture, inni tokko mataa duraan inni kaan immoo miila jalaan utuu taa’an kana jechaa yommuu gara galte Yesusiin argite.”

Mee gabatee asii gadi ilaalaa

Maatiwos	Maarqos	Luqaas	Yohannis
Ergamaan 1 dhagaa irra taa'ee awwaalaan alatti argame	Dargaggeessi 1 kan uffata adii uffateeru awwaala keessa	Namootiin lama awwaalaan ala dirree Irratti argaman	Ergamoonni lamaan awwaala keessa ta'anii argamu.
1	1	2	2
Yesus Galiilatti adeemeera jedhan.	Yesus asi hin jiru jedhame.	As hin jiru jedhame.	Maariyaam Yesusiin awwaala cinaatti argite.

Kiristaanootiin yoo barsiisan Macaafni Qulqulluun gargaarsa Hafuura Qulqulluutiin barreeffame nuun jedhan. Hafuurri Qulqulluun kun Maatiwositti ergamaan (1) dhagaa irra taa'uu yoo ibsu Maarqositti dargaggeessi awwaala keessaa taa'uu ibsaa. Luqaasitti ammoo namootiin (2) lama awwaalaan ala yoo jiraatan Yohannisitti kan himame namootiin (2) awwaala keessaa taa'uu isaanii ti.

Ciminnii fi dadhabinni amantii tokkoo kan ittiin madaalamuun baay'ina hordoftoota isaa ykn bu'aalee addunyaa kan gara gara uduu hin taane qulqullinaa fi dhugaa ta'uun qajeelfama amantichaatiin ta'uu qaba. Kanaafuu namni kamiyyuu bu'aa lubbuu isaa kan xumuraaf jecha yaalii fi qu'annoo isa dhumaa gochuudhaan amantii sirrii fi qajeelaa ta'e qabatuu qaba.

Waa'een Qur'aanaa yoo itti kaafamu warri amantii biroo hordofu ragaa tokko malee Qur'aana namatu barreesse jedhu. Yeroo ammaa Macaafni Qulqulluun inni gargaarsa hafuura qulqulluu kan addaatiin kan barreeffame yoo ta'u akkamitti Wangeelotni arfan nama tokko irratti wantoota gara garaa barreesuu danda'an? Qorannoo keenyaaf kan nu gargaaru Macaafa Qulqulluu ija Qur'aanaatiin yoo gara galchinee ilaalle hubannoo gahaa argannee karaa qajeelatti deebi'uu ni dandeenna!

Macaafotiin Kakuu Haara'a Yesusiin Hin Barreeffamne

1. Wangeelotni martuu Yesusiin hin barreeffamne.
2. Jarri barreesanis Yesusiin ijaan hin agarre. Innis barreessaa jedhee hin ajajneeyyuu. Luqaas 1:1-6 ilaalaa. **Fakkeenyaaf** Maarqosii fi Luqaas jarreen lamaanuu Yesusiin ijaan kan hin argineef barattoota

isaatii miti. Wangeelotni hafan lamaan kan Maatiwosii fi Yohannis sirrii ta'uun isaanii shakkisiisaadha. Gabatee gubbaa ilaalaa akkaataa fannoo fi ka'umsa Yesus ilaalchisee!

3. Wangeelotni kunniin kan barreeffaman jaarraa 2ffaa gara boodaatti waan ta'aniif barsiisa dhugaa kan Yesus sirritti nu barsiisuu hin danda'aniyyu. Hubannoodhaaf ragaan kan nuuf mirkaneessu macaafa "Karaa Jireenya Bara Baraa" kan afaan Amaaraa keessatti caqasameera.

"Kitaabotiin Kakuu Haarawaa akkuma gooftaan keenya Yesus ol-baheen booda yeroma sanitti hin barreeffamne. Innis barattoota isaa akka barreessan hin ajajneeyyu ture. Kanaafuu barattoonnis ummata afaanumaan barsiisaa turan. Erga ummatni Kiristaanaa baay'achaa deeme iddoo marattuu babal'achaa dhufee booda barattoonni tokko tokko barsiisni Yesus Kiristos namoota heddu akka fayyaduuf jecha wanta tokko tokko barreessuu eegalan.

Mara dura kan barreessuu eegale Phaawulos ture. Wangeela Iyyerusaalemitti kan barreesse Maatiwos ture. Roomatti ammoo barataa Pheetiros kan ture Maarqos warri Roomaa nuuf barreessi jedhanii waan kadhataniif afaan Phexiroosiirraa akka waan dhagayee godhee barreesse.

Luqaas ammoo barataa Phaawulos waan tureef ragaa hedduu Igizi'it Maariyaamiinis dabalataan gaafatee irra caalaa barsiisa Yesus Kiristos filachuudhaan warroota Giriikiitiif barreesse. Achi booda illee hujii ergamtootaa ni barreesse. Xumura irrattis Yohannis wantoota Wangeelota sadii hafan irraa kan hafe ykn kan hir'atan guutuuf keessattuu gooftummaa Yesus Kiristos sirritti ibsuudhaaf jecha Wangeela barreesse. Kitaabotni kunniin suutuma suutaan akka lakk. Awurooppaatti bara 50 hanga naannoo dhibbaatti gargaarsa hafuura qulqulluu kan addaatiin barreeffaman.”

Gabaasa kana irraa

A/ Kan hafan yookaan kan hidhaatan

B/ Gooftummaa Yesusii sirritti ibsuudhaaf jecha yoo xiinxalamu kitaabni Rabbii hin dhidhatu keessaa illee hin hafu. Dura guutuu ta'ee uduu hin kennamiin hafee ti Yohannis itti funaana jechaa?

Garaa garummaa qajeelfama amantii Islaamaa fi Kiristaanaa jidduu jiru yoo xiinxallinu Qur'aanni qulqulluu ta'uu isaa akka kanaa gaditti ufi nuu ibsa:

“Qur'aana kana keessatti akka hubataniif jecha fakkeenya maraa sirritti ibsineerra walitti bu'iinsi kan keessa hin jirre isa afaan Arabaatiin kan ta'e ibsinee ni jirra akka ufi eggataniif jecha” (Al- Qur'aan 39:27 -28)

4. Ragaa seenaa kan gara biroo irraa argame irraa akka mirkanaa'eetti yeroo durii Wangeelotni barreeffaman 300 oli yoo ta'aniyyuu filannoo mana kadhaa Kiristaanaatiin Wangeelotni hafan martinuu akka gataman taasifamaniiru. Namootni kitaaba Rabbii filanii kaan gatuudhaan aangoo ni qabuu?

Kitaaba amantiilee adda addaa kan Taaffasa Muluneeh qopheesse jedhu fuula 50 irratti haa ilaalluu. "Dhugumaan barattoonni kan biroo ergaaleen isaan barreessan ni jiru. Haata'uu malee kan yaaddan isaanii kan irra deddeebi'an addaan baasuudhaan hubannoo amantiitiif kunniinuu ni gahaa jechuudhaan namichi Atinaatewos jedhamu yaada dhiyeessuudhaan tarreessi kitaabota isaanii yaa'ii walii galaatiin waan fudhatama argateef bara sana irraa jalqabee ittiin hojjatamaara." Kitaabotnii Kakuu Haarawaa Yesus gara mana sama'aa erga fudhatameen booda waggootii baay'ee turan barreeffamu yoo hubanne akkuma kana Yesus ammoo akka barattoonni isaa barreessaniis ajaja hin kennine. Haata'uu malee barattoonni ammoo fedhii mataa isaanii irraa ka'anii yoo barreessan dhimmichi akeekkachiisa cimaa Qur'aana keessatti caqasameen wal-simee waan argameef Wangeela Muslimtootaaf geessuu mannaa dhugaa qulqulluu ta'e Qur'aana Muslimtoota irraa akka fudhatan isin gorsina.

“Warri harka isaaniitiin kitaaba barreessanii kitaabichaan gatii xinnoo ittiin bitachuudhaaf jechi kun Rabbii irraayi jedhan badiitu isaaniif jira.” (Qur’aana 2:79)

Phaawuloosis kitaaba harka isaatiin barreessuu isaa ragaa yoo bahu akkana jedha:

“Qubeedhaan gurguddaa akkam bareedaniin ani Phaawuloos akka isiniif barreesse ilaalaa.” (Galaatiyaa 6:11)

Qoodamni Amantaa Kiristaanaa Raajii Qur’aanaan Dubbatame

Waan hunda dura bara 610 akka lakk. Awurooppaatti Qur’aanni Nabi Muhammadiin (S.A.W) irratti bu’e akkaataa amantiin Kiristaanaa adda addaan fottoqaa deeman akka raajiitti lafa kaa’eera. Jaarraa 14 duratti jechi Rabbii Qur’aana keessatti dubbatetu yeroo ammaa hojitti hiikamee argameera.

Amantiin Kiristaanaa yeroo duraatiif addunyaa irratti kan uumamte akka lakk. Awurooppaatti bara 42 waggaa 9 Yesusiin booda biyya Sooriyaatti Anistookiyaa iddoo jedhamutti ture. Guyyaa uumamte irraa jalqabee wal-dhabbii fi wal-lola guddaan akka isaan jidduu ture mee Macaafa Qulqulluu haa ilaallu. Dameewwan adda

addaa kan jaarraa kana keessatti argaman garaa garummaa guddaa wal-gidduutti akka qaban seenaaf taa’ee haalli qabatamaan amma jirus kanuma mul’isa. Haalli qabatamaan amma jiru kunis jechoota Qur’aanaa hojiitti hiikamuu nutti agarsiisa.

“Tokkoon tokkoo (gariin) isaanii Yihuudaa irraa gadi bu’anii akka seera Muusetti yoo kan hin kittaanannee taatan hin fayyitan jechuudhaan obboleeyyan barsiisaa turan isaanii fi Phaawulos akkasumas Barnaabaas giddutti wal-dhabbi fi wal-mormiin guddaan yeroo uumame Phaawulosii fi Barnaabaas akkasumas isaan keessaa illee namootiin tokko tokko filatamanii akka jaarsummaadhaan murtiin kennamu taassifame.” (Hojii Ergamtootaa 15: 1 -2)

“Barattoonni fi jaarsotnis waa’ee kana irratti mari’achuudhaaf walgahan.” (Hojii Ergamtootaa 15 :6)

“Guyyaa xinnoodhaan booda Phaawulos Barnaabaasiin deebinee jecha gooftaa magaalota itti dubbanne marattuu obboleeyyan haa daaw’annuu akkamitti akka jiranis haa beeknuu’ jedheen. Barnaabaas Maarqos kan jedhame Yohannisiin akka isaan wajjiin deemu ni barbaade. Phaawulos garuu nama kana akka isaan wajjiin deemu hin barbaadne kanaaf isaan lamaan gidduutti hanga gargar bahanitti wal-jibbaan uumame. Barnaabaasiis Maarqosiin qabatee dooniidhaan gara

Qophiiroos yoo deemu Phaawulos Sillaasiin filate.”
(Hojii Ergamtoota 15:36 -40)

Asumarraa tokko jedhamee yoo jalqabamu hawaariyaatonni lama wal-dhabanii gargar bahuu fi fofottoquun akkuma kana karaa isaaniitiin barumsa qofaa isaanii tamsaasuun qoodama amantii Kiristaanaatiif gumaacha guddaa ture. Dhimmi wal-faallessuu fi wal-dhabbii Kiristaanotaa Qur’aana qofa oduu hin taane Macaafa qulqulluudhaanis mirkanaa’aadha. Inni asii olitti ibsame gargar bahuudhaaf bu’ura haa ta’u malee fofottoquun fi gosaan, lagaan, naannawaadhaa fi dhimmoota adda addaatiin gargar bahuun Qur’aanaa booda itti fufuudhaan hanga ammaatti maqaa adda addaa moggaafachaa qabatamaan dameewwan haarawwaan uumamaa jiraachuun isaanii ifa galaadha. Akka ragaatti seenaan addunyaa fi mana kadhaa Kiristaanaa mirkaneessanitti fakkeenyaaf wal-gahii bara 325 Niqiyaa, kan bara 381 Qunxiinxiniyaa, kan 431 Efesoon fi 451 Qaal-kidoon ragaadha. Qur’aanaan booda maaltu ta’aara? Qur’aana booda bara 610 asi maal akka fakkaatu gabaabbinaan hubachuudhaaf raajiiwwan Qur’aanaa raawwatamuufi hojiitti hiikkamuu kan agarsiisu hubachuudhaaf jaarraa 7ffaa – 21ffaa kan jiran seenaa mana kadhaa Kiristaanaa garagalchinee haa ilaallu.

Qoodamni amantii Kiristaanaa asiin booda illee hanga guyyaa xumuraa kan itti fufu ta’uu isaa fi Kiristaanota giddutti wal-jibbiinsaa fi diinummaa Rabbiin itti facaasuun dubbatameera. Kunis akka raajiitti hojiitti hiikkamaara.

1^{ffaa} / Ortoodoksiin Giriikii Kaatoolikii irraa fottoquu:

“Awurooppaa bahaatti dhimma amantii uduu hin taane qorumsa hinaaffaattu ture. Phaaphaasiin Qunxinixiniyaa kan Roomaatiif ajajamuu hin qabuuyyuu mataa isaatii mataa isaa bulchutu irra jiraata jechuudhaan ufiin of bulchuu barbaadan. Akka lakk. Awurooppaatti bara 879 Foostiyoos kan jedhamu gargar bahuu kana hojii irra oolchuudhaaf yaalii godhaa ture. Isaan booda garuu bara 1054 Paatriyaark Mikaa’eel Qawurulaayoos kan jedhamu uggiitii kana irraa deebi’ee hanga fottoquutiin gahe.”

Mikaa’eel xalayaa Roomaa liqaanaa Phaaphaasotaa ibiddatti darbee ummata maraa qabatee Kaatoolikii irraa fottoksuudhaan mana kadhaa Ortoodoksii ijaare. Munaafiiqa irra caalaa beekamaa kan ta’e Maartiin Luteriidha. Innis waraana banee manneen kadhaa Kaatoolikii fi gadaamota saamee abuunota aangoo irraa buusuudhaan akkasumas ajjeessuudhaan amantii Luterii kan Khahinatii hin qabne akka waan amantii Kaatoolikiitiif dhumateefitti uumate. Hordofoonni

Luterii bara 1525 irraa eegalanii Pirootistaantii jedhamanii moggaafaman. Yeroo sanitti Nugusichi biyya Ingilaand kan ture Heenrii 8ffaa Kaatoolikii fi amanamaa cimaa waan tureef barumsaafi kitaabota Luterii mormee ture. Haata’u malee yeroo xinnoodhaan booda fedha foonii guuttachuudhaaf jecha haadha manaa 2ffaa fuudhaaf gaafatee phaaphaasiin Roomaa waan eeyyama kennuu dideef lolee Kaatoolikii irraa fottoquudhaan akka lakk. Awurooppaa bara 1534 mana kadhaa Kiristaanaa kan biyya Ingiliiz jiru maraa too’annoo jala oolfate warra isaa ajajamuu dide ajjeesuudhaan Abuunotii baay’ee ummatni fi kaahinaattonni baay’een dhumanii yeroo kanatti manni kadhaa Aangilikaan jedhamu biyya Ingiliizitti jalqabame. (Kitaaba karaa jireenyaa bara baraan jedhamu fuula 155 – 159.)

Asii olitti akkuma argine Kaatolikootiin balaaleffannaa guddaadhaan Ortoodoksii warra Giriikii fi isaan kaawwaniis kan irraa fottoqan abaaraatiin jirti. Haa ta’u malee dhiiga Kiristaanotaa giddutti dhangala’aa tureef Kiristaanotiin hafan martuu Kaatoolikii balaaleffatu. Kaatolikootiin himannaa kana gonkumaayyuu hin fudhatan. Isaan kun munaafiqoota waan ta’aniif tarkaanfii irratti akka fudhatan mirkaneessu. Badii fi miidhaan karaa Kaatolikii fi orma kaawwan irra gaye maal akka fakkaatu asii gaditti haa ilaalluu!

“Hordofoonni amantii Islaamaa Makkaa Sa’uudii Arabiyaa irraa babal’ataa dhufanii gara Iyyarusalaamitti yoo dhiyaatan Kiristaanotiin Awurooppaa dhiyaa biyyi Yesus Kiristos fi bu’ura seenaa Kiristaanaa iddoo taate tun hordoftoota amantii Islaamaa jalatti kuftee arguu hin barbaadne. Kanaafuu warri fedhii isaaniitiin duula Awurooppaa guutuu irraa walitti bahan gara bahaatti duulan. Phaaphaasotiin namni duula kana irratti hirmaate cubbuun isaa ni haqamaaf jedhanii labsan. Waan ta’eef duulli kun bara 1095 jalqabamee itti fufe. Waraanni kunis waggoota dheeraaf (hanga 1396) geggeeffame sana keessatti “Waraana Fannoo” jedhamee beekkama. Ka’umsi inni duraa Muslimtoonni bara 637 tti Iyyarusaalamiin qabatanii waraanni fannoo kun itti fufe. Bara 1099 Kiristaanotiin Iyyarusaalamiin gadi lakkisiisan. Haata’u malee irra deebi’anii Muslimtoonni hogganaa isaanii Salahaddiiniin 1187tti deebi’anii qabatan waraannis itti fufe. Bara sana keessatti deemsi gara giddu-gala bahaa miilaan waan tureef loltoonni karaa irratti obboleeyyan isaanii Kiristaanotiin nyaachifamaa gargaaramaa deemaa turan. Karaa kanaan deeggarsa hamilee guddaa argataa turan. Haa ta’u malee waraanni dheerataa akkuma deemeen warra deeggarsa kennu irratti bu’aa irra miidhaan caalaa deeme. Duultoanni fedhiidhaan duulan kunniin amantii warra bahaa kan isaaniitiin adda ta’u hanga baranii booda gara jibbiinsaa fi saamichaatti

akkasumas dirqisiisaa ummata irraa fudhachutti gara galan. Jiraattota irra miidhaan gahaa ture. Xumura irrattis bara 1204 guyyaa sagadaa kan jedhamutti loltoonni machiidhaan ka’anii magaalaa Qunxinxiiniyaa saamuudhaan Islaama waraanna jedhanii warri duulaaf bahan ummata Kiristaanaa cicciranii gara laafinsa tokko malee magaalattii guban. Qunixinxiiniyaan waggoota kumaaf giddu gala aadaa fi qaroomaa kan turte guyyoota sadihiif rukuttaadhaan diigamte. Kitaabotiin manneen kadhaa Kiristaanaa fi gadaamotiin ni gubatan. Manniin jireenyaatis. Kanaafuu hardha Ortodoksiin Giriikii fi Kaatoolikii Roomaa gidduu sababa kanaaf garaagarummaan ni jira. Warra Kaatoolikii irraa fottoqan adabuudhaaf jecha biyyoota adda addaa keessatti dhaddacha guddaa (great inquisition) dhaabanii namootiin budaa, salaabii fi matataanyota jechuudhaan cunqurfamtoota gantoota jechuudhaan walitti funaananii ibiddaan gubuu jalqaban. Akka kanaan Awurooppaa keessatti ummata kuma dhibba tokkoo olitu dhumate jedhama. Sababa kanaaf wal-giddutti komiin baay’ataa dhufe. Kana waan ta’eef Qeesiin Jarmanii Maartiin Luter mormaa ta’ee ni ka’e jecha mormaa jedhu kana kan afaan Ingiliffaa irraa maqaa piroteestaantii jedhamu moggaafameef.

2^{ffaa}/ Gargar qoodama Pirooteestaantii:

- A. Metidist biyya Ingilizii keessatti bara 1790 warroota 14 universitii Oxfoordii keessa jiraniin hundeeffamte.
- B. Walda'oota (Congregationalists).
- C. Cuuphixota (Baptist).

3^{ffaa}/ Ergaa Hawaariyootaa (Evangelism) kan Ameerikaa keessatti hundeeffamte.

4^{ffaa}/ Adveentistiin bara 1844 biyya Ameerikaa keessatti hundeeffamte.

5^{ffaa}/ Johovaan Ameerikatti bara 1872

6^{ffaa}/ Mana kadhaa Kiristaanaa Hawaariyaa haarawa qu'annoo bara 1835 – 1838 godhameen ibsi tokko bahe.

Amantii Pirooteestaantii Itoophiyaa keessatti:

1/ Muluwangeeliin gara Itoophiyaa kan seene bara 1945tti. Misiyoonota Finlaandii irraa seenaniin yoo ta'u booda ammoo bara 1961 biyya Siwidiin irraa seenaaniin dhufe.

2/ Qaala Hiiwatiin kan madde (Sudan Interior missionary) irraa yoo ta'u bara 1920moota keessa seene. Hundee irraayyuu misiyoonota nama 3 tiin Ameerikaa keessatti dhalate bara 1893.

3/ Masarata Kiristos kan jedhamu baroota 1950 magaalaa Adaamaa Hospitaala Hayla Maariyaam Maammoo keessatti ture.” (Garaagarummaa Amantiilee, Taffasaa Mulunah, bara 1997, Finfinnee fuula 92-118)

Hordofoonni amantii Kiristaanaa qorachuu fi hubachuun kan isaan irraa eeggamu qabxiin inni guddaan qajeelfamni amantii Islaamaa Qur’aanni:

A/ Kiristaanota giddutti diinummaa fi wal jibbiinsatu facaafameera yoo jedhu maal jechuu dha? Inni kunis ammaan tana wanta Kiristaanota giddu jiru moo kan hin jirre? Yoo jiraateef amma raajiin kun kan dubbatame Rabbii irraa ta’uun shakkiin hin jiru. Shakkiin yoo bade ammoo amantiin Islaamaa fudhachuun filannoo isa xumuraa ti.

B/ Amantii Rabbiin hin heeyyamiin ufii ummattan jechuun maal jechuudha? Ameerikaa keessatti namni lamaa fi sadi wal gahee ibsa amantii yoo baasan addunyaa wajjiin hiriiruun nama hin qaanessuu?

Kiristaanootiin gaafii hundee irraa deebisuu qaban amantiilee Kiristaanaa kan amma jiruu miti kan durii duriituu Yesusitu barsiise? Mitii deebiin! Wangeelota arfan keessattis ilmi namaa amantii Kiristaanaa irratti dhalate kan jedhu hin jiru. Irra caalaa ragaa amantii

Kiristaanaa iddoo Yesus hin jirretti maqaan isituu ittiin moggaafamee fi bara wajjin yoo hubanne Yesus harka keessaa hin qabu, ni qaba namni jedhu yoo kan argamu macaafa kam keessatti? Akkuma hojii ergamtoota 11:26 keessatti caqasametti “Hawaariyaatonni yeroo duraatiif Antsookiyatti Kiristaana” waan jedhamaniif Yesusiin alatti maqaan itti moggaafameera; kunis maqaa inni moggaasee miti.

Yesus eega waa’ee Ortodoksii, Kaatolikii fi Piroteestaantii hin barsiifnee amantiin isaa maal? Ergaan isaas hoo? Amantiin nama Rabbiin tokkochoomsee hundaa Islaama. Yesus akkasuma Musliima. Sababnis waa’ee Kiristaanaa uduu hin ta’in waa’ee tokkochummaa Rabbi qofa waan barsiisaa tureef. Wanti amma addunyaa irratti taa’aa jiru kanneen martuu fedhaa fi ajaja isaatiin ala waan ta’eef hundee barbaaduun guddisee nama barbaachisa. Jabaadha qoradhaa obsaan hanga dhugaa irra geettaniif jennaan. Raajiiwwan Qur’aana hojiitti hiikkamuuf haala qabatamaa amanti Kiristaanaatiin wal-simuun guddisee waan hubannoo namaa kennu waan ta’eef sammuu keenya barumsaa fi qorannoof haa oolchinu.

“Rabbiin biratti amantiin dhugaa Islaamaa qofa. Isaan warri kitaabni kennameef hinaaffa isaan gidduu jiruuf hanga beekkoomsii isaanii dhufeen booda malee gargar hin baaneyyu.” (Aala Imraan 3:19)

Akkuma Macaafa Qulqulluu keessatti dubbatamee Yesus amantii Kiristaanaa tan seera Nabiyyoota duraa cabsitee abbaa, ilmaa fi hafuura qulqulluu tokko jechuudhaan barsiiftu qabatee hin dhufneen. Seera Muusaa keessattis waaqeffannaan Rabbiin waan sadii walitti tokko ta’u jedhamee hin barsiifamne. Warri Muusaan dura turanis tokkoon isaaniituu tokkochoomsuu Rabbii irraa hin dabne. Yesus kanneenuma jarri darban ittiin dhufan mirkaneessuudhaaf dhufe jedhee dubbatee jira.

“Yesus, ‘Seeraa fi barsiisa raajotaa diiguudhaaf waanan dhufee hin seehinaa. Ani isaan raawwachuudhaaf dhufe malee diiguudhaaf hin dhufne. Ani dhugumaan isinitti himaa. Hamma waaqnii fi lafti badanitti seericha keessaa qubeen xinnaan tokkoo yookiin gar tokkee qubeedhaa uduu fiixaan hin bahin hin baddu.” (Mat 5:17–18)

Ummata addunyaatiif ifnanaa fi qajeelchaa ta’ee kan bu’e Qur’aanni qulqulluunis jecha Yesus kana ni mirkaneessa. Nabiyyootni duraatii fi Yesusillee waa’een isaan barsiisan waan karaa Rabbii tokkochaa ta’eef karaan kunis Islaama yoo ta’u namni tokko karaa kana irratti yoo deebi’ee eenyuu haa ta’u Rabbiif ajajamee jira. Islaama jechuun Rabbii tokko kan waa mara uumeef ajajamuudha. Ajajamuudha jechuun kun seera 10 keessaa isa ol’aanaadha. Kanaafuu Muslima jechuun namuma Rabbiif masakamu yookaan ajajamu. Dura

dursoo irraa eegalee Nabiyyootiin gara addunyaa kanatti ergaman martuu kan bariisan waa’ee amantii Kiristaanaatii miti. Haqa kana kan nuu dhugu’oomsu waa’ee amantii Kiristaanaa Yesus uduu hin barsiifne biraa gara sama’aa ol bahuudha.

“Si isin Nabi Ibraahiim, ilmaan isaa, Ismaa’iil, Ishaaq, akkasumas Yaaquubii fi ilmaan isaa (Asbaax) jarri kun hundinuu Yahuudaa yookaan Nasaaraadha turan ni jettanii? Isinitu beeka moo Allaahii jedhiin.” (2:140)

“Waan Nabi Ibraahiimiin irratti buufamettis ammanne, waan Nabi Ismaa’iil fi Nabi Ishaaq irratti buufameettis amanne, Yaaquubii fi ilmaan isaa kanneen (Asbaax) jedhamu irratti buufamettis amanne, waan Nabi Muusaa fi Nabi Isaa kennamettis amanne, waan Anbiyoonna biraa hundi Rabbii isaanii irraa argatanittis amanne, Anbiyoota Rabbii tokkoo isaanii kan addaan hin baafne hunda isaaniitittuu ni amanna.” (Aala Imraan 3:84)

Xumura irrattis Yesus kan barsiise jireenya bara baraa argachuuf ajaja eeguu fi Rabbii tokkichatti amanuu malee amantii isaa gara biraa irraa jijjiraa hin jenne. Rabbiin ammoo gooftaa isaa waan ta’eef inninuu isatti amanuudhaan Muslima.

“Dhuguma dhugaatiin isinitti himaa dubbii koo dhaga’ee isa ana ergetti kan amanu jireenya bara baraa ni qaba.” Kanuma Islaamummaanis kan barsiiftu. Rabbi Rabbumaa Yesus ergamaa!! “Yesus itti fufee barattoota

isaatiin, ‘Garaan keessan hin raafamin Waaqayyooti amanaa.’ (Yohannis 14:1)

“Nabi Iisaan hoggaa ergame Mu’ijizaa fi seera Rabbiitiin dhufu, yaa ilmaan Israa’iilii dhugumaan Nabiyyummaa fi seera Rabbiitiin isinitti dhufe, waan garii kan heera Towraatii irraa keessatti wal-dhabdan isinii addeessuudhaaf dubbii dhugaa tan taate tabiraa isinittiin dhufe. Rabbii sodaadhaa waan ani isiniin jedhu dhagaya. Allaahiin Gooftaa kiyyaa fi Gooftaa keessanii.” (Qur’aana 43:63 – 64)

Gubbatti wangeela Yoh. 14:1 irratti dubbatameen tokkoma.

Macaafni Qulqulluun Waa’ee Muhaammad (S.A.W) Maal Jedha?

1. Macaafa Inbaaqoom Raajichaa 3:3
2. Macaafa Isaayaas Raajichaa 21:7
3. Macaafa Isaayaas Raajichaa 42:1 -25
4. Wangeela Yohannis 16:5 -8
5. Wangeela Baarnaabaas
6. Mul’ata Yohannis 19:11
7. Seera Keessa Deebii 18:18

Waa’een dhufaatii Nabi Muhammad (S.A.W) ergamummaa isaanii Macaafa Qulqulluu keessatti

akkuma asii olitti ibsametti ta'ee tokko tokkoo isaanii tarreeffamaan gadi fageenyaan ni ilaalla. Bu'ura irraa gadi yoo hubatame Nabi Muhammad (S.A.W) sanyii Nabi Ibraahiim (A.S) ti. Seera Uumamaa 22:18 keessatti Rabbiin Nabi Ibraahiimiin (A.S) akkana jedha:

“Atu waan anaaf abboomteef sabni biyya lafa irraa hundinuu sanyii keetiin ni eebbifama.” Nabi Ibraahiim (A.S) ilma isaanii kan hangafaa Ismaa'iiliin wareegamtiif yeroo dhiheessanitti waada Rabbiin irraa seenameef ummata addunyaa maraa karaa sanyii isaaniitiin eebbisudhaaf. Gaafiin inni guddaan sanyii kam? Haa ta'u malee, dhugaa kana dhoksudhaaf wareegamtiif kan dhiyaate Yisihaaq malee Ismaa'eelii miti kan jedhu Macaafa keessatti faallessanii jiru. Dhimmi kun akka karaa Ismaa'eiliin ta'e raawwiin isaa ifa gala ta'ee ni mul'ata; sababni isaatis yeroo sanatti Nabi Ibraahiim (A.S) ilma tokko waan qabaniif Yishaaq waan hin dhalanneef wareegamtiif kan dhihaate Ismaa'eel yoo ta'uu sanyii ummatichi addunyaa martuu ittiin eebbifamuus kanuma Ismaa'eelii ti. Dhimmi kun uduu kan Yishaaqiif dubbatameera ta'ee “Ilma kee tokkicha na hin dhoogannee” hin jedhamuu ture. Yeroo Yishaaq dhalate ilmaan lamatu turan.

Yihuudotiin garuu Ismaa'eel ilma seeraan dhalatee miti jedhanii yakku. Rabbiin kan isaan caalaa beeku ilma seeraa waan ta'eef eebbiseen jira jedhe. Macaafa Seera

Uumamaa 17:20 “Waa’ee Ismaa’eelii immoo ani siif dhagaheeraa kunoo isa nan eebbisa.” Waaqayyoon uduu nan eebbisaa jedhu kitaabaa isaanii keessatti barreeffamee ija ufiitiin dubbisanii uduu argan ilma seeraatii miti jechuun waan wal falleessuuf fudhatama hin qabu.

Kunoo Arabootiin dhalootaan ilmaan Ismaa’eel yoo ta’an Israa’elootiin ammoo dhalootaan ilmaan Yisihaaq ta’uudhaan abbaa isaanii Nabi Ibraahiim (A.S) irratti walitti galan. Gosa Ismaa’eel keessaa Nabi Muhammad (S.A.W) ergamaa xumuraa kan ummata addunyaa maraa yoo ta’e maaltu bade? Ilma namaa maraaf ergamuu isaaniitiif Qur’aanni akkana jedha:

“Yaa Muhammad (S.A.W) jedhi: yaa ilmaan namaa! Ani ergamaa Rabbii ti isin mara keessan irratti. Innis (Rabbiin) isa sana kan motoomni samiiwwanii fi dachii kan isaa qofaaf taate. Isa malee Rabbiin biraa kan dhugaan gabbaramu hin jiru. Ni ajjeesa. Allaahitti akkasumas isa sana kan Allaahii fi jechoota isaatti kan amanu Nabiyyii hin barreessinee fi hin dubbifnetti amanaa. Karaa qajeellotti akka qajeeltan isuma hordofaa.” (7:158.)

As irraa qabnee raajiiwwan tokko tokkoo ni ilaalla.

1. Macaafa Inbaaqoom Raajichaa 3:3

“Waaqayyoo inni qulqulluu biyya Teemanii fi Tulluu Faaraan irraa ni dhufa. Guddinni isaa sama’a galanni isaas dachii ni guuta.”

Teemaan biyya maqaa ilma Ismaa’eeliitiin moggaafamte kan yeroo ammaa Madiinaan beekkamtu yoo taatu Tulluun Faaraa ammoo kan argamu jaalannus jibbinus Makkaadha. Guyyaa ayyaana Arafaa Muslimtoonni addunyaa miliyoonotaan lakka’aaman naannoo Tulluu Faaraa kanatti “Allaahu Akbari fi Alhamdulillah” jechuudhaan Isa waaqeffatu. Hiikkaan isaa Rabbiin guddaadhaa fi faaruu fi galannis kan isaa ti jechuudha. Tulluun Faaraa Makkaan ta’uudhaaf ragaan isaa Macaafa Qulqulluudha. Macaafa Seera Uumamaa 21:21 haa ilaallu.

“Inni (Ismaa’eel) Faaraan lafa onaa keessa ni jiraate.”

Waaqayyoo qulqulluun Tulluu Faaraa irraa ni dhufa yoo jedhu dhufaatii ergamaa isaa ergaa isaa qabatee Makkaan ka’uu nutti agarsiisa. Tokkoon sirni amantii Kiristaanaas ta’ee kan Ayhuudii waaqefannaan isaanii Tulluu Faaraa fi Teemaaniin kan walitti hidhate gonkumaa hin jiru. Kanaafuu dhimma Macaafa Qulqulluu keessatti caqafame kana abbootiin

macaafichaa akkamitti hojii irraa oolfatu? Muslimtoonni Makkaadhaan yoo hojiitti hiikattan gammachuudhaan.

2. Macaafa Isaayyaas Raajichaa 21:7

“Abboota gaala yaabban yoo arge sirriitti hubatamee haa caqasuu.”

Akka seenaa irraa hubatametti Nabi Muhammad (S.A.W) fi hordofoonni isaanii gaala yaabbataa deeman. Akeekkachiisa guddaadha kun.

3. Macaafa Isaayyaas Raajichaa 21:13-17

“(Wanti biyya Arabaa irratti dubbatame) Wanti waa’ee biyya Arabaa irratti dubbatame fufee ni jira. ‘Yaa imaltu warra Diidaan bosona buufadhaatii achuma bulaa! Yaa warra biyya Teemaan warra dheebotaniif bishaan kennaa! Warra baqatanii dhufan buddenaan simadhaa! Isaan billa (albee) luqqifame jalaa baqatanii iddaa dhifamee fi lola guddaa jalaas ni bahan. Ammas wanti waaqayyoo anatti hime, ‘Akka namni qacaramee hojjatu waggaa lakka’atutti. Si’achi waggaa tokko keessatti ulfinni Qeedar gadi ni deebi’a. Ilmaan Qeedar warra jajjaboo warra xiyyaan waraanan keessaas muraasni ni hafu.’ kan jechuudha. Waaqayyoo gooftaan Israa’eel kana dubbateera.”

Kiristaanootiin naannoo keenya jiran wanti isaan dadhaban dhugaa qabatamaa macaafa isaanii keessa jiru fudhachuudha. Dhimmi kitaabicha isaanii keessatti caqafame kun hujiitti hikkameera moo hin hikkamneeyyuu? Yoom hiikkama? Kana qofa uduu hin taane rakkinni cimaan jiru wanta kana gad fageenyaan qu'achuudhaaf fedhiinsa hin jiru. Mataa dubbitti yoo deebineef itti gaafatamummaan Araba irratti Macaafa Qulqulluu keessatti qoodamee kennameeru kun waan addunyaa irratti lallabamee itti gaafatummaa Arabootiin guyyaa Nabi Muhammad (S.A.W) ergaman irraa eegalee faca'aa jira. Innis ittigaafatama Islaamummaa fudhachuu fi fudhachiisuu ti. Kanaafuu Kiristaanotiin irra deddeebi'anii waan macaafa isaanii keessatti dubbifame raawwii isaa hordofuudhaan karaa kolbaatti deebi'uun murteessaadha.

Nabi Muhammad (S.A.W) ergamaa Rabbii kan xumuraa ta'anii yoo ergaman ummachi isaan keessaa dhalatan ergamummaa isaanii jibbuudhaan waraanaa bananii Nabi Muhammad (S.A.W) fi hordofoota isaaniis fixuudhaaf akkasumas Islaamummaa dhabamsuudhaaf yaalii dhuma yoo godhaniis bu'aan isaanii hin bareedneef. Ergamaan Rabbii (S.A.W) haalli Makkaa (Qeedar) amantii isaaniitiif mijaa'aa ta'uu dhabnaan gara Madiinaa (Teemaan) godaanuun murteessaa ta'uu hordofoota isaanii hubachiisuudhaan bara 622

adeemsa gara Madiinaa (Teemaan) jalqaban. Achiin booda mormitoonni Makkaa (Qeedar) humnaa fi qabeenyaa isaanii walitti buusanii waraana hiriirsanii waggaa lamaan booda Nabi Muhaammad (S.A.W) fi hordoftoota isaanii yeroo dhumaatiif lafa irraa fixanii Islaamummaa dhabamsiisuudhaaf gara Madiinaa (Teemaan) duulaaf bobba'an. Kanarratti dhugaan irra hin darbamin tokkotu jira. Innis ergamaan Rabbii (S.A.W) yoo hordoftoota isaanii wajjiin Madiinaa dhufan ililchaa isaan simachuun raawwiin raajii kanaa gara lamaan hojiitti hiikkamee argameera. Faallaa lamaanuu haa hubannu. Makkaan (Qeedar) waraanaan Islaamummaa yoo morman Madiinaan (Teemaan) bishaanii fi buddeenaan simachuudhaan beekkamti. Makkaa irraa namootiin 1300 gara Madiinaa yoo duulaaf deeman Madiinaa irraa ammoo Muslimtoonni 300 daldaltoota warra Makkaa ari'uudhaaf akka tasaa akkuma Macaafa Raajicha Isaayyaas keessatti waggaa tokkoon booda jedhame bara 623 tti iddoo Badri jedhamtutti walitti bu'an. Waraannis banamuudhaan Muslimootiin mo'aachuudhaan abbaa mirgaa yoo ta'an mormitoonni Makkaa mo'atamuudhaan salphina uffatanii mataan isaanii cabee gara Makkaa deebi'aniiru. Seenaa Islaamaa keessatti waraanni kun iddoo guddaa kan qabu yoo ta'u karaa biraatiin ammoo raawwiin raajii kanaas mul'ateera. Dabalataan hubannoo argachuudhaaf Qeedarii fi Teemaan ilmaan Ismaa'eel

ta'uu isaanii Macaafa Seeraa Uumamaa 25:12 irraa dubbisuun ni danda'ama. Karaa biraatiin Raajicha Isaayyaasiif Nabi Muhammad (S.A.W) gidduu waggoota 1350 yoo ta'u waggoota 1350 duratti Macaafa Qulqulluu keesatti himamee Arabaan hujjitti hiikkamuun dhugaa ta'uu Islaamummaafi ergamummaa Nabi Muhammad (S.A.W) dhugaan ifa baheen booda wanti hin fudhatamneef maaliidha? Karaa birootiin raajiin kun biyya Kiristaanaa keessatti yoo hujjitti hiikkamee yoo jiraate baraa fi iddoo isaa caqasuudhaan nu barsiisuu ni danda'an. Yoo ta'uu baate dhugaa dhoksinee yoo irra darbinee Rabbiin ifa baasee waan jiruuf warra dhugaa kana fudhachuu didaniif bu'aan isaa gaarii hin ta'uuyu. Yoo dandeenne barsiisuu yoo dadhabne baratuudhaaf sammuu kennaa banaa gochuu barbaachisa.

4. Macaafa Isaayyaas Raajichaa 42 Garbichi Waaqayyoo biyya lafaatiif ifa ta'uu isaa

“Waaqayyoo itti fufee, 'kunoo garbichi koo inni ani irkisee qabu kan nafseen tiyya itti gammadde inni ani jaalladhu isa kana! Ani hafuura koo isaaf kenneera. Inni murtii qajeelaa saba lafa irrattiif ni baasa. Inni hin iyyu. Hin wacu. Sagalee isa karaa irratti akka dhaga'amu hin godhu. Inni jajjabaa buruqfame hin cabsu. Foo'aa ibsaa isa seequs hin dhaamsu. Inni amanamummaadhaan murtii ni kenna. Inni murtii qajeelaa lafarratti hamma

fidutti ittuma fufa malee hin dadhabu abdi isaa hin kutu. Warri biyya galaana gidduu keessaa jiraataniis seera isaa abdiidhaan ni eeggatu.’ jedhe.”

“Waaqayyoo gooftaan inni bantiiwwan waaqaa diriirse inni biyya lafaa fi wanta isarratti biqilu uumee inni lafa kanarratti namootaaf hafuura kenne warra lafa irra jiraatan hundumaafis jireenya kenne. Ani Waaqayyoodha. Ani qajeellummaadhaan si waameera. Ani harka sin qaba. Sin eegaas. Saba ani kakuu galeefiifis ifa akka taatuuf si kenneera. Ija warra jaamaa akka bantu, warra hidhaman akka hiiktu, warra dukkana mana hidhaa keessa jiranis akka baaftu sin godha.”

“Ani Waaqayyoodha. Maqaan koo isa kana. Ani ulfinna koo nama birootiif hin kennu, maqaa koo isa ittin galatoomfamuus waaqayyoolii tolfamaniif hin dhiisu. Kunoo wanti duri dubbatame ta’eera. Amma ammoo waan haarawa isinitti nan beeksiisa. Utuu inni bakkeetti hin bahiinis dursee isinitti nan hima.’ jedha. Faarfannaa haaraadhaan Waaqayyoon faarfadhaa! Galata isaas hamma andaara lafaatti hima! Warri galaana irra deemtanii fi warri isa keessa jiraattan hundinuu biyyi galaana gidduu fi warri achi keessa jiraattan hundinuu isa galateeffadha! Lafti onaa fi gandoonni achi keessa jiran warri Qeedaar keessa jiraattaniis sagalee isaanii ol haa fudhatanii! Warri ganda Seellaa keessa jiraatan

gammadanii haa ililifatanii mataa tulluudhaan gubbaa taa'aanii haa iyyanii. Isaan Waaqayyoo ulfina haa kennan, galata isaas warra biyya galaanaa gidduu keessa jiraatanitti haa himanii!. Waaqayyoo akka loltuu jabaatti gadi ni baha. Akka gootas hinaaffaan isaa isa keessaa ni dammaqa. Inni dhaadannaa lolaa ni dhaadata. Sagalee guddaaniis ni dubbata. Aangoo isaas diinota isaatti ni agarsiisa. Yommuus Waaqayyoo, 'Ani yeroo dheeraan calluma jedhee gadi jedhee of qabees ture, amma garuu akka dubartii ciniinsifattuu tokkochummaan nan aada. Nan argana nan iyyaas ani tullootaa fi gaarota nan onsa biqila achirra jiru nan gogsa lagootii bishaan keessaa yaa'aniis gogsee akka biyya galaana gidduu nan godha, burqoota nan gogsa, warra jaamota garuu karaa isaan hin beekne irraas isaan nan geessa. Dukkana ifatti isaanii nan geeddara, iddoo jajal'aas wal nan qixxeessaaf, ani kana isaaniif nan godha, deebi'ee isaan hin gatu, warri waaqayyoolii tolfamanitti amananii isin waaqayyoolii keenya isaaniin jedhan deebi'anii ni qaneeffatan."

"Isin warri duudaan dhaga'a!

Isin warri jaamaanis argaa!

Garbicha koo malee jaamaan eenyu?

Ergamaa dhuma koo kan ani erge malee duudaan eenyu? Akka isuma guutumatti kan koo ta'uun isaa beekamaa akka garbicha kootiis eenyutu jamaadha?

Wanta baay'ee argitaniirtu. Isa isin eegdan gurri keessan banamaadhaa garuu wanta tokkollee hin dhageessan jedha. Waaqayyoo qajeellummaa isaatiif jedhee seera isaa guddaadhaa fi ulfinna qabeessa jechuun ni jaalate.”

Kiristaanotiin raajii kana mara isaatuu ni mormu. Aariidhaanis isin Muslimtoonni waan gooftummaa Yesus hin fudhanneef Macaafa Qulqulluu dubbisuu hin qabdan nuun ni jedhu. Muslimootiin ammoo waan isaan fayyaduu fi hin fayyadne ni beeku. Amantii isaaniitiif yeroo kamiyyuu kan bu'ura godhatan Qur'aana qulqulluu qofa yoo ta'u innumti Qur'aanni kun waan dubbatu ni qabaqtii haa ilaallu.

“Wanta nuti sitti buufne kana irraa yoo shakkii qabatteef warra siin duraa kitaaba dubbisan gaafadhu. Dhugaan kun Rabbii kee irraa waan sitti dhufeef ati hin shakkin.” (Qur'aana 10:94)

“Isaannan warra isaan biratti kan jiru Tooraati fi Injiiliin keessatti barreeffamee kan argan kan hin barreessinee fi hin dubbifne kan ergamaa ta'e warra hordofaniif ni kataba dhugaan.” (Qur'aana 7:157 -58)

Mormii Kiristaanotaatiif deebii kan nuuf ta'u nuti Muslimtoonni Macaafa Qulqulluu wanti sakattaanuuf dhugaa kitaaba keenyaan nutti himame irratti

hundaa'uudhaan waan ta'eef mirgi dubbisuu ammaas nama maraafuu banaa waan ta'eef dubbisuu fi hubachuu irratti walii galuun barbaachisaadha.

Yeroo Qur'aanni bu'ee fi Nabi Muhammad (S.A.W) ergamanitti ilmaan Israa'eelii keessaa Macaafa isaanii keessatti mallattoon akkanaa ni jiraa jedhanii gara Islaamummaatti seenuudhaan ragaa bahaniiru. Gabatee asii gaditti dhiyaatu keessatti raajichi kun Yesusi fi Nabi Muhammad (S.A.W) eennuun akka ilaalu ni ilaalla. Hubannoodhaan haa xiinxallinuu!

Isaayyaas 42	Nabi Muhammad (S.A.W)	Yesus Kiristos (A.S)
<p>Kan ani irkisee qabe</p>	<p>Nabi Muhammadiin (S.A.W) Rabbiin irkisee qabeera. Ragaan kanaa waraanni akka ibiddaa itti qabsiifamee isaan ajjeesuu fi amantii islaamaa balleessuu- dhaaf mormitoonni Makkaa yaaliin isaan hin goone hin jiru. Irra caalaa ammoo gara boodaa moo'atamaa harka kennatanii gara Islaamummaatti seenuun isaanii ifagalaa dha. Qormaata akkasii keessa darbanii du'a nagahaa du'aniiru. "Kunoo kan ani irkisee qabe" kan Rabbiin jedhu seenaa amantii islaamaa fi seenaa nabiyyichaa yoo qoranne sirritti ifaa</p>	<p>Akka Kiristaanootiin jedhanitti raajiin kun yoo kan Yesusiin ilaalu ta'e maaliif "Yesus dirqamaan tumamee ajjeeffamee muka irratti fannifamee ree? Akka amantii Islaamaatti Yesus kan hin duune yoo ta'e illee dhimma walfalleessuu waan ta'eef irkisee qabe jechuun haala Yesusii amma Kiristaanotiin itti amananiitiin kan wal fakkaatuu miti. Irkifameefi ajjeeffameen faallaa lamaan. Garbicha kan jedhu Yesusii Kiristaanootiin waaqeffataniin tokkoo miti. Wal faallessa. Akka amantii isaaniitti yoo hubanne Yesus: a. Gooftaadha b. Ilma Waaqayyoo ti c. Jecha Waaqayyoo ti fi Qaama Sillaasee ti malee</p>

<p>Isaayyaas 42</p>	<p>Nabi Muhammad (S.A.W)</p>	<p>Yesus Kiristos (A.S)</p>
	<p>waan ta'uuf xiinxallaan ni barbaachisa iccitiin baruudhaaf.</p>	<p>garbichaa miti. Garbicha taanaan garuu rabbummaan isaa hin jiruu beekaa. Yoo Yesusiin hin taane garbicha biraa barbaaduudha. Yesu akka Wangeela Maatiwos keessatti "Karaa warra ahizaabaa ni deeminaa." Maat 10:5-6 akkamitti Ahizaabaaf murtii ni baasa jedhamaree? Wal faallesuudha.</p>
<p>Gabricha kiyya</p>	<p>Islaamumman kan hundaaye gabricha kiyya kan jedhu kana irratti</p>	
<p>Saba biyya lafaatiif murtii ni kennama!</p>	<p>Rabbiin malee dhugaan gabbaramaan hin jiru. Nabi Muhammad (S.A.W) ergamaa Rabbii fi garbicha Rabbii ti kan jedhuufi raajii Isaayyaas keessatti</p>	<p>Yesu gosa Iisraa'eeliif malee hin ergamne jedhee irra deddeebi'ee dubbateera.</p>

Isaayyaas 42	Nabi Muhammad (S.A.W)	Yesus Kiristos (A.S)
	<p>garbicha kiyya jedhu waan walitti goodame tokko waan ta'eef qu'adhaa! Jechi akkanaa kun kan agarsiisu amantiin Islaamaa ummata addunyaa maraaf kan filatame ta'uu fi Nabiiyyichis kan ummata maraaf murtii kennuudhaaf ergame ta'uu nutti mul'isa. "Atis ilmaan namaa maraaf oduu gammachiisaa fi sodaachisaa haa himtuuf malee sin hin ergineeyyuu. Haa ta'u malee irra baay'een ilmaan namaa hin beekan."</p>	
<p>Warri fakkiwwan tolfamanitti amanan ni baqan. Warri isaan</p>	<p>Nabi Muhammad (S.A.W) namni fakkiwwan hojjatu abaaramaa akka ta'e tolchanii barsiisaniiru. Booda</p>	<p>Kiristaanaa biratti fakkiwwan dhoorkaa miti. Suuraa Yesusii kan haadha isaa wajjin gabbaruudhaaf kaasani manatti fannifachuuf</p>

Isaayyaas 42	Nabi Muhammad (S.A.W)	Yesus Kiristos (A.S)
waaqeffatuus gara boodaa ni deebi'u, ni qaana'u.	garuu qaana'uu-dhaan duubatti deebi'uudhaan nuti kanatti hin amannu jechaan warri biroo walmorman ni jiran. amantaa Kiristaanaa keessattis.	ittiin kadhachuun ifaadha.
Garbicha koo caalaa jaamaan eenyu? Akka ergamaa kootis doofaa kan ta'e eenyu? Rabbii qulqullinaa isaatiif seera isaa ol'aanaa gochuudhaaf kabajjuu ni jaalate.	Inni kun akka seenaa fi Qur'aana irratti baruun danda'amutti Nabi Muhammad (S.A.W) barreessuu fi dubbisuu waan hin dandeenyeef kan dubbatamee hubadhaa! Seerri Rabbii Islaamummaa keessatti seera seerota maraa olitti kabajjama kanas gabricha jedhame kanatu barsiise itti hojjatee hojjachisee qabatamaan agarsiisee ammas	Yesus hayyuudha. Hayyummaadhaan guddate. Namni tokkoyyuu uggee Yesusiin jaamaa fi doofaadha kan jedhu yoo jiraate Macaafa Qulqulluun falmuudha. Luqaas 2:52 ilaala. Yesus Waaqayyoon yoo ta'e Waaqayyoo jaamaa fi doofa? Haa qorannu irra deebinee! Akka amantii Kiristaanaatti seerri diigameera "Karaa tokko seerri inni duraa sun dadhabbii isaatiif waa'ee utuu hin baasiin hafuu isaatiifis diiggameera. Ergaa

Isaayyaas 42	Nabi Muhammad (S.A.W)	Yesus Kiristos (A.S)
	ittiin hojjatamaara.	Ibroota 7:18- 19 kanaafuu dhimmi asii olitti hubanne martinuu faallaa Yesusii ti baradha.”

5. Wangeela Yohannis 16:5 -8

“Yesus, ‘Amma garuu gara isa na ergee nan dhaqa. Isin keessaas tokko illee eessa dhaqxa?’ jedhee ana hin gaafatu. Waan ani kana jedheef immoo garaan keessan baay’ee gaddeera. Dhugumaan isinitti hima yoon adeeme isiniif wayya. Yoon adeemuu dhabaadhe inni isiniif dubbatu gara keessan hin dhufu. Ani yoon dhaqe isa isiniif erga. Inni yommuu dhufe waa’ee cubbuu waa’ee qajeellummaa waa’ee murtii biyya lafaa ni hubachiisa.”

Ergaan xumuraa kan Nabi Muhammad (S.A.W) irratti bu’e wantoota asii olitti dubbataman maraa guutee argama. Yesusiin booda namni addunyaa hubachiisaa ture nabiyyichumaa kana isa Qur’aanaan dhufe waan ta’eef ragaa ifa galaadha. Kiristaanootiin dhugaa kana dhoksuudhaaf jecha hafuura qulqulluudhaaf jedhanii hiikkatu. Yeroo cuuphaa Yesusiitti akka Maatiwos 3:16 irratti galmaa’ee jirutti hafuurri qulqulluun sama’aa

irraa waan bu'eef achiin booda yoom oli deebi'eeree?
Kan namaaf dubbatu kan jedhu hiikkaa Giriikii irraa kan
argame<Ahmad> jechuudha.

6. Wangeela Yohannis 16:12 -15

“Ani waan baay'ee kanaan isinitti himu illee qaba.
Ammaaf garuu baachuu hin dandeessan. Hafuurri
dhugaa sun yommuu dhufu gara dhugaa hundumaa
keessatti isin ni geessa. Inni waan dhaga'u dubbata
malee of keessaa fuudhee hin dubbatu. Waan dhufuuf
jirus isinitti ni mul'isa. Dubbii koo keessaa fuudhaa
waan isinitti mul'isuuf inni anaaf ulfinna ni kenna.”

Barsiisotiin Kiristaanaa raajii kana kan hiikaniif
hafuura qulqulluudhaaf jechuudhaan. Gaafiin bu'uraa
kan dhiyeessinuuf barsiisota kanninii inni hafuurri
qulqulluun inniinuu Waaqayyoo waan qaamota
Sillaasee keessaa tokko ta'eef eenyuun irraa dhagaha?
Ofkeessaa fuudhee kan dubbachuu hin dandeenye
Waaqayyoo miti jechuudhaan itti walii haa gallu.
Raajiin kana keessatti hafuurri dhugaa kan jedhu Nabi
Muhammad (S.A.W) maqaa dura ittiin waamamaniin
tokko ta'ee argameera. Amanamaa (Muhammad Amiin)
(S.A.W) jechuudhaan moggaafameef maqaa ni qabuu
ture. Nabi Muhammad (S.A.W) akka ergamanii
dhufaniin Nabi Iisaa (A.S) kabajaniiru. Maqaa haadha
isaatiin Qur'aana keessatti boqonnaan tokko

moggaafameera. Salphinaan warri Israa'eel itti gonfaa turaniis kufaa taasisuudhaan lisaan ilma Maariyaam qulqulluu kan dhugumaan abbaa malee haadha irraa ta'ii Rabbiitiin argame malee dhara Ayihuudotiin maqaa isaa xureessanii diqaalaa dhalate jedhan kuffisaniiru.

7. Mul'ata Yohannis 19:11

“Kana booddee ilaalee bantiin waaqaa banamee farda adii tokkos nan arge. Inni fardicha irra taa'ees maqaan isaa ‘Amanamaa dhugaas’ ni jedhama. Murtittis qajeellummaan ni hojjata.”

Mul'ata Yohannis jechuun hanga Yesus gara mana samitti oli fudhatameen booda bara 98 raajii mul'ateedha. Nabi Muhammadiin (S.A.W) wal-fakkaataadha. Sababnis Yesusiin booda waan mul'ata kana keessatti dubbatame guutaniiru. Fakkeenyaaf:

- 1/ Amanamaa dhugaati maqaan isaa kan jedhu Nabi Muhammad (S.A.W) uduu hin ergamiin duratti maqaa isaanii Muhammad Amiin /Muhammadiin amanamaa yookaan kan dhugaa dubbatu jedhamanii beekkamaa turan.
- 2/ Qajeellummaadhaan murtii kennuu fi lolattis qajeelaa yookaan lola haqaa geggeessuun mul'atate hujjitti hiikkamee jira. Haa ta'u malee qajeelfamni amantii Kiristaanaa lola waan dhoorkuuf mul'atni

kun kan Islaamaa ti. Ufi eeggannoo fi hubannoodhaan qorachuutu nama barbaachisa malee waanuma namoota irraa dhaga’an dhuga’oomsuudhaan lubbuu ufii ibiddatti gatuu irra kara kolbaatti deebi’uun murteessaadha.

8. Seera Keessa Deebii 18:18

“Ani raajii akka keetii obbolloota isaanii keessaa isaaniif nan kaasa, dubbii koo afaan isaa keessaa nan kaa’a, inni immoo wanta ani abboome hundumaa isaanitti nihima.”

Ijooleen dubbii kan raajii kana keessaa fudhannu:

1/ Israa’eelootaa fi Arabootiin obboleeyyan waan ta’aniif Waaqayyoon Nabi Muusaadhaan (A.S) raajii akka keetii ni kaasa jechuun Nabi Muhammadiif (S.A.W) waan heddurratti nabiyoottiin kunniin lamaanuu waan wal fakkaataniif. Fakkeenyaaf:

- Lamaanuu haadhaa fi abbaa irraa dhalatan
- Du’a uumamaa du’uudhaan
- Lola amantii gaggeessaniiru.
- Ummata isaaniitiif bulchoota turaniiru.

2/ Kiristaanootiin raajiin kun Yesusiif dubbatame yoo kan jedhan ta’e ulaagaalee asii olitti caqafaman kanniin Yesus hin guutuuyyu. Nabi Muusaadhaan gonkumaa wali hin fakkaatan.

3/ “Dubbii isaa afaan Nabi Muhammad (S.A.W) keessa ka’eera.” Jalqaba yeroo duraatiif Qur’aanni yoo bu’u dubbii isaa afaan ka’ee dubbisi jedheen.

4/ Kan seenaan addunyaas mirkaneesse Qur’aanni kan dubbifnuun maqaa Rabbiitiin waan ta’eef “Raajii maaqaa kootiin dubbatu” kan jedhus karaa Nabi Muhammadiitiin(S.A.W) hujjiitti hiikkameera.

5/ Dubbii Nabi Muhammad (S.A.W) qabatanii namoota hin dhageenne haluu ni bahaaf akka jedhamee Macaafa Qulqulluu keessatti dubbatametti Rabbiin haluu bahuufii isaa seenaa amantii Islaamaa irraa hubatamuun ni danda’ama. Warri kumaatamaan lakkaa’aman Islaamummaa balleessuudhaaf yaaliin isaanii kufaa ta’uun raawwii raajii kanaa ti.

Deemsa Hajjii gara Makkaatti Godhamuuf Ragaan Macaafa Qulqulluu Raajii Isaayyaas 60:1 -22

Raajiin Macaafa Qulqulluu keessatti dubbatame kun waa’ee mana Rabbii kan Makkaatti argamuu yoo ta’u Kiristaanootiin dhimma kana Tsiyooniif dubbatame jedhanii mormu. Mormuudhaan dura garuu murtii sirrii ta’e argachuudhaaf dubbiiwwan dubbataman tokko tokkoon madaaluun hedduu barbaachisa. Raawwiin

qulqullaa’e mirkanaa’uu qaba. Yoo raawwatamee jiraatees eessaa fi yoom raawwatame? Raawwii isaa yoo argame fudhachuu yoo dinne ammoo kitaabuma kenna dhiisuu yookaan shakkuu akka ta’u hubadhaa.

“Ifni kee dhufeera. Ulfinni Waaqayyoos siif bu’ura kanaafis ka’ii ibsi! Kunoo dukkanni lafatti ni uffisa, dukkanni limixiinis saba lafaa irraa ni dhoksa siif garuu ifni Waaqayyoo ni baha. Ulfinni isaas siif ba’uu ni dhufu, ol jedhii asii fi achi ilaali hundumtu isaanii walitti qabamanii gara kee ni dhufu. Ilmaan kee fagoodhaa ni dhufu. Intaloota kees kaasutti baatanii gara kee ni fidu. Ati kana yommuu argitu fuulli kee ni ifa. Onneen kees gammachuu irraa kan ka’e na’ee ni dha’ata. Qabeenyi galaana keessa jiru hundinuu kan kee ni ta’a, badhaadhummaa saba lafa irraas siif ni fidu. Gaalonni cocolleen danuun biyya Miidiyaanii fi biyya Gefaritii dhufanii biyya kee keessa ni guutu. Namoonni biyya Sheebaatii dhufan hundinuu warqeedhaa fi ixaana fe’anii ni fidu. Galata Waaqayyoos ni himu. Karri bushaaye Qeedaar hundinuu siif walitti ni qabamu. Korbeeyyiin Nabaayootiis isaan hundinuu aarsaa fudhatamoo ta’anii iddoo aarsaa isaa kan Waaqayyoo irratti ni dhiyeeffatamu. Waaqayyoo ammoo namni ulfina isaa tii ulfina akka argatu ni godha. Warri akka duumeessaa akka guugeewwan maan’ee isaaniitti fiigani balali’an kun eenyu ta’a? Ilmaan kee warri

biyyoota galaanaa jidduu keessa Waaqayyoon abdatan biyya fagoodhaa warra fidan keessaa markaboonna tarshiish warra duraa ti. Isaan meetii isaanii warqee isaanii wajjin ni fidu. Kanas maqaan Waaqayyoo gooftaa kee isaa qulqulluu kan Israa'eel isa ulfina siif kenneef jedhanii ni godhu. Warri keellaa mandara keetii ni ijaaru mootonni isaaniis siif ni hojjatu. Ani aaree si rukutee ture. Amma garuu siif oo'ee sin maara. Sabni lafa irraa badhaadhummaa isaanii gara kee akka fidaniif mootonni isaanii tarreedhaan akka ol galaniif karroonni kee yeroo hundaa banamanii ni taa'u. Halkaniifi guyyaas hin cufaman. Sabni yookiin mootummaan siif hin hojjanne ni bada. Inni raawwatee ni balleeffama. Yommuus Yerusaalemiin deebisanii ijaaruuf mana qulqullummaa koo ittiin miidhagsaaf mandaraa koos ulfina qabeettii gochuuf birbirsaa mukaa yeroo hundumaa baalli isaa lalisuuf qaraaroo caakkaa Liibanoon keessaa ni fidu. Ilmaan warra si cunqursaa turanii amma gugatanii gara kee ni dhufu. Warri dur si tuffatan hundinuus amma milaa kee jalatti ni kufu.”

Ammas irradeebinee deddeebinee raajiiwwan lamaan Isaayyaas 42 fi 60 yoo xiinxallinu gaafii cimaan warroota Kiristaanaa gaafannu dhugumaan raajiiwwan kunniin raawwatamaniiru moo hin raawwatamne? Raawwataman taanaan akkaataa amantaa Kiristaanaatiin bu'aa maal qaban? Raawwiin isaanii

immoo akkaataa amantaa Kiristaanaatiin waaqeffannaa keessatti hangam itti hojjatamaa jiran? Yoo kan itti hin hojjatamiin ta'aniif ammoo maaliidhaaf?

Karaa biraatiin raajiin Isaayyaas 60 Makkatti akkuma Macaafa Qulqulluu keessatti himameen qabatamaadhaan hojii irraa oolaa yoo jiraatan hiikkaan kana kolba gara amantii Islaamaatiin waan ifa bahaa deemaniif kunis kan raawwatame ergamummaa Nabi Muhammad (S.A.W) irraa eegalee waan ta'eef ammas qorannoo fi qu'annoo cimaa barbaachisa. Hubannoo argatuuf dhimmichi akka warri biroo falmutti yoo kan Tsiyooniif dubbatame ta'e hiikkaan isaa haalaa fi amala Makkaa ta'uun isaa maal irraa ka'ee ti? Islaamummaa qabaachuudhaaf ragaan keenya Qur'aana yoo ta'u Macaafni Qulqulluunis yeroo ammaa ragaa dabalataadha. Amma kanaa gaditti aansinee haala raajiin kun Makkaadhaan itti wal fakkaatuun tokko tokkoon ni ilaalla. Adhaan tana raawwatamuu fi raawwatamuu dhabuun raajii kana Kiristaanota biratti itti hin yaadamneeyyu. Yoo raawwatameef eessatti? Yoo hin raawwatamneef yoomitti eeggama? Gariin namoota Kiristaanaa raajii kana waan dhagahanii fi dubbisaniiru illee hin fakkaatan. Gariin isaanii yoo dubbisanis maaliif irra darbu? Gariin isaanii seerri Kakuu Moofaa waan diiggameef itti yaadda'uun hin barbaachisu jedhu. Macaafa Qulqulluu jedhamee Kakuun Moofaanillee maaliif moggaafame yoo jedhan deebiin hin jiru.

Raajii Isaayy 60	Makkaa	Tsiyoon
<p>Yeroo sanitti barakaan addunyaa waan gara kee deebi'uuf durummaan saba maraa gara kee waandhufuuf hedduminni gaalotaa Midiyaam fi Geefar simarsu martuu Saabaa irraa ni dhufu. (Saabaan kan argamtu Yamanitti)</p>	<p>Yeroo sanitti barakaan addunyaa kan jedhamu yeroo raajiin kun hujitti hiikkamutti yoo ta'u, yeroo ammaa Makkatti barakaa addunyaa mara irraa gara galee hin jiru? Gaalotiin gara mana Rabbii kana kan dhufaniif</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Warqee fi hixaana baadhatanii ti 2. Aarsaadhaaf yookaan qalma guyyaa Arafaatiif. 	<p>Barakaan addunyaa maraatuun gara Tsiyoon hanga ammaatti hin deebine. Tsiyoon irraa kan argamu ibidda waraanaa qofa. Ammas gaalotni warqee fi ixaana baadhatanii Saabaa irraa gara biyya Israa'iil ni deemu namni jedhu yoo jiraate sammuu isaa sirrii miti.</p>
	<p>Martinuu Saabaa irraa ni dhufu kan jedhu Yaman keessaa gara Makkaatti dhufu malee Tsiyoon miti.</p>	<p>Gaalli Israa'il biratti hin nyaatamu kanaaf haalli amma Makkaa jiru raajii kanaan kan wal-simatuudha.</p>

<p>Balbalootiin kee yeroo maraa ni banamu. Namootni durrummaa saba lafa warra booji'amtotas moototiin kee gara kee akka fidan guyyaa fi halkanis hin cufaman. 60:11</p>	<p>Mana Rabbii kan Makkaa keessatti argamu addunyaa tana keessatti kan balbalti isaa hin cufamne yoo ta'u raawwiin raajii kanaa ifa gala ta'eera.</p>	<p>Baay'inni ummata mana kanatti deemmu irraa ka'ee babaltoonni cufamuu dhabuu mataan isaatuu waan Tsiyooniin walfakkaatuu miti. Kana mormuun wanta adii tokkoon gurraacha jechuudha.</p>
<p>Warri situffatanis miila kee jalatti ni sagadu. 60:14</p>	<p>Warri dura amantaa Islaamaa fudhachuu didanii mormaa turanis miila mana kanatti sagaduun mul'ateera.</p>	<p>Kan dura Tsiyooniin tuffate amma itti deebi'ee sagadu meeti? Ayihuudii fi Kiristaana gidduu garaagarummaan waan jiruuf miilatti sagaduun hin jiru.</p>
<p>Eenyu illee nama keessa akka karaa kee hin darbinitti kan jibbamtee fi dhiifamtee turte.</p>	<p>Amantaa Islaamaatiin dura Makkaan gatamtuu turte. Amma garuu giddu gala addunyaa taatee</p>	<p>Magaalaan Israa'eel tan taate Tsiyoon garuu moototiin addunyaa gara garaa irratti jijjiramaa</p>

<p>Amma garuu boontuu bara bara hanga ijoollee ijoolleetti gammachuu siif ni taasisa.</p>	<p>magaalaa Arabaa qofa uduu hin ta'in magaalaa gudditti ummata Muslimaa addunyaa irra jiruu ti.</p>	<p>Israa'eliin garbomiftaa waan turaniif magaalaa siyaasaa fi waraanaa turuu isiitiif ragaan macaafuma qulqulluudha. Mee hubadhaa.</p>
<p>Mootummoota kee, Nagaa bulchoota kees qulqulloota ni taasisa. Achiin booda dachii kee keessatti hiyyuu fi waraannis hin dhaga'amu. Dalla'a kee fayyinsa balbaloota kee galata jettee ni waamatta. 60:18</p>	<p>Makkaa keessa nagayatu jira. Miidhaan tokko tokko hin jiru. Hiyyummaanii fi waraannis Makkaa keessatti hin dhagahamuuyyu.</p>	<p>Tsiyoon akka nagaha hin qabne hubadhaa. Waraanni bara baraa kan Tsiyoon yoom akka caamu hin beekamu. Daqiiqaa fi sakanditti Rediyoo yoo caaftan waraana Tsiyoon moo nagaya isii dhageettu?</p>
<p>Ummatichi kee martuu qulqulluudha. 60:21</p>	<p>Akka barumsa Islaamaatti ergaa Nabi Muhammad (S.A.W) ittiin dhufe</p>	<p>Ummatichi Israa'eel akka abaaramu waan ta'eef macaafa</p>

	kan fudhate martinuu qulqulluudha. Ummatichi Makkaa ulaagaa Islaamummaa guutuu kabajaadhaan fudhatee fuuladura deemaara. Kanaafuu raawwii raajii kanaa qorachuu fi hubachuun ni barbaachisa.	qulqulluu keessattii fi Qur'aanatti illee eessaan martinuu qulqulluu ta'e ree?
--	--	---

Raajiin Isaayyaas 60ffaan Makkaadhaan hojii irra ooluun isaa namoota hedduuf raajeffanna guddaa ta'uu caalaa illee namootii baay'ee onnee isaanii gara amantii Islaamaa harkisaa jira. Wanta kitaaba kana keessatti dubbatame haata'uu ragaalee gara birootiin illee Macaafni Qulqulluun waa'ee Nabi Muhammad (S.A.W) maal jedha gaafii jedhuuf deebiin warra Kiristaanaa "Homa hin jedhu" kan jedhuudha. Haata'u malee ragaalee walfakkaataa yookaan wal- simatan kan sirritti walitti galan irratti yaada tokko illee hin kennan. Dhugaan yeroo xinnoodhaaf dhokatuun ni mala. Haa

ta’u malee guutumaan guututti cufamee hin hafu. Dhalootni ammaa kun karaa tokkoon carraa guddaa qaba jechuun ni mala. Sababaan isaas amantii xiinxalluudhaan filachuudhaaf yeroo kana keessatti haalli mijaawaadha. Ragaaleen ni jiru. Karaa birootiin ammoo ragaaleen ifa bahan irratti hundoofnee yoo amantii keenya hin sirreeffanne ammoo adabbii hamatu nu mudata. Xumura irrattis raajiin kun kan dubbatameef Tsiyooniif uduu hin taane Makkaadhaaf ta’uun ragaan dabalataan ni jira.

1. “Mana kabajjaa kiyya ni kabajja.” (60:7)
2. “Qulqullittii Israa’eelii kan taate Tsiyoon siin ni jedhu.” 60:14
3. “Bulchoota kee illee qulqulluu ni taasisa.” 60:17

Qabxiwwan asii olitti caqafaman sadiin kanneen kan faallessan haalaa fi amala Tsiyoon keessa turte Macaafa Qulqulluu keessaa waan Waaqayyoon Tsiyooniin jedhu haa ilaalluu:

Warra jallinnaan saba gaggeessan irratti dubbachuun isaa Macaafa Miikiyaas Raajichaa 3:1-4 “Yommuu ani warra ijoollee Yaaqoobiitiif dura buutuu ta’aniin, warra mana Israa’eel geggeessaniinis. Mee dhageeffadhaa! Wanta qajeelaa ta’ee fudhatame beekuun isiniif hin ta’uu ree? Isin garuu wanta gaarii ni jibbitu, wanta hamaa immoo ni jaalattu. Namoota irraa gogaa isaanii,

lafee isaanii irraas foon isaanii ni quunciftu. Foon saba kootii kan nyaatu, gogaa isaanii kan irraa baasu, lafee isaanii kan caccabsu akka nama foon tuwwetti naquudhaaf mummuruu huuratti naquudhaafis kukkutuu kan godhu isini.”

“Bulchoota kee illee qulqulloota ni taasisa” kan jedhuu fi faallaa isaa Macaafa Qulqulluu irraa yoo dubbifan haala qabatamaan wal-bira qabdan maal fakkaata? Ammas Macaafa Raajichaa Miikiyaas 3:9-12 yoo ilaalle “Mana kabajaa kiyya ni kabajja” kan jedhuun wanta wal faallessu ni qaba. “Murtii kan jibbitan kara qajeelloo irraas kan micciirtan isin hoggantoonni mana Yaaqoobii fi bulchitoota mana Israa’eel!” Mee wanta kana dhagahaa. “Tsiyooniin dhiigaan Iyyarusaalemitti cubbuu ni hojjatu. Hoggantoonni isii mattaadhaan ni murteessu. Barsiiftonni amantiis mallaqaan ni barsiisu. Nabiyootni isii illee mallaqaan ni gorsan. Kana wajjinis Waaqayyoon nu gidduu miti? Wanti hamaan tokko illee nutti hin dhufu jechuudhaan Waaqayyoon ni amanan. Kanaafuu sababa keessaniif Tsiyoon akka maasaa qonnaatti ni qotamti. Iyyarusaalemis tuulaa dhagaa ni taati. Gaarri manichaas akka dheerina bosonaa ni ta’a.” Qabxiiwwan sadiin olitti caqafaman maraa kan raajii Isaayyaas 60:7, 60: 14 fi 60:17 raajiin Miikiyaas ni diiga. Yookaanis akka Tsiyooniif hin taane nu argisiisa.

Kanaafuu mana kabajjaa Tsiyooniin ala kan biroo haa barbaadannu. Faallaa kanaa ammoo manni kabajjaa kan Rabbii kan Makkatti argamu kan nagayaa fi kan akka maasaa qonnaatti hin qotamne ta'uudhaaf kan tika Rabbii jala jiru ta'uu mee Qur'aana Rabbii keessaa haa dubbifnuu.

“Gaafa ka’abaa Makkaa keessa jiru mana waaqeffannaa Rabbii bakka namni itti wal-gayuu fi amanu goone yaadadhaa yookaan dubbadhu. Warra Ka’ibaa keessaa taa’uu fi kan isii keessatti salaatuuf qopheessaa. Gaafa Nabi Ibraahimii fi ilmi isaa Ismaa’iil bu’ura yookaan dhaaba Ka’ibaa ol fuudhanii ijaaran yaadadhaa. Yaa Rabbii ijaarsa nuti Ka’abaa ijaarru kana nurraa jaaladhu jechuudhaan kan Nabi Ibraahim ijaaru kan Nabi Ismaa’il dhagaa ol kennu.” (2:125 -127)

“Rabbiin Ka’ibaa tan Beeytul- haraam jedhamtu bakka namni amantii ufiitiif addunyaa ufiitiin keessatti dhaabbatu godhe, kan namni achi seenee fi amanu kan namni tokko isa miidhuuf itti hin gamne.” (5:97)

“Yaa ergamaa kiyya Muhammad akka Rabbiin kee bakka bu’aa bulchaa Habashaa kan (Arba) fe’atee (Ka’abaa) jiysuuf Makkatti duula godhe, hin agarree? hin beeynee, hin dhageennee? Dhageessee beeyte jechuu. Si Rabbiin kee mala isaanii hamaa san harkatti hin balleessinee? Bakka gayuu hin hanqifnee? Malli

badaan isaan deemaniin Ka'ibaa jiysuudha. Bakka bu'aa bulchaa habashaa kan Yaman san shinbirroo tuuta tuutaan itti erge. Hoggaa isaan Makkatti dhiyaatan. Tuuta shinbirroo tan dhagaa (sijjiiliin) isaan darbatu itti ergine. (Sijjiil) jechuun: bordoda ibidda jahannamiin gubame yookaan bilcheeffame... akka baala midhaanii takkaa Qashaa horiin nyaatee udaanee, miilaan irra deddeemee caccabse isaan godhe. (105: 1 -5)

Makkaan akka Tsiyoonitti akka hin qotamne mee kan mirkaneessuu fi diinota itti dhufus akkamitti akka Rabbiin irraa deebisu haa ilaalluu. Kan seenaan addunyaa galmeesse.

“Bara Muhammad dhalate Yaman bittaa Itiyoophiyaa jala waan turteef bulchaan biyya sanaa Abrahaa kan jedhamu Kiristaanummaa barsiisudhaaf gara Makkaatti duule. Loltuu isaa kan dura dhaabbatu waan hin jirreef jiraattonni ni dheessan. Raajiin guddaan ni hojjetame simbirti girrisaan loltoota irratti dhagaa roobanii dachaasan.” (Garaa garummaa amantiilee fuula 122 kan Taaffasaa Muluneh.) Yaadotiin gara garaa akka ragaatti kan walitti funaanamanii dhiyaatan hundinuu raawwii Raajii Isaayyaas 60ffaa kan Makkaan hojii irra yoo oolu Kiristaanotiin dhimma kana akkamitti akka ilaalan nuuf hin galu. Mana kabajjaa kiyya ni kabajja kan jedhe qajeellotti hujiin kan mul'ate Makkaadhaan. Kaa'ibaan kabbajjamee ni jiraata.

Ka'abaa jigsuudhaaf yookaan diigudhaaf yaaliiwwan godhaman martuu kufaa ta'aniiru. Nuti Muslimtoonnis taanee Kiristaanonni jaallannus jibbinuus dhugaa jiru fudhachuutu nurra jira. Bara Nabi Ibraahiim (A.S) irraa eegalamee kan ijaarame manni kabajjaa kun dhaloota irraa hanga dhalootaatti darbaa kan dhufe yoo ta'u sabni lafaa martinuu miila isaa jalatti kufaa ni jira. Rabbiin akkuma jedhe eegaa jira. Haata'u malee Tsiyoon guyyaa hundeeffamte irraa eegaltee hanga yeroo ammaatti nagaa hin qabdu.

“Bara Titoo barbaadeessuun Iyarusaalem kan raawwatame Ayhuudota bal'innaa fi fageenyaan yoo facaasuus xumura badii hin turre. Waggoota 65 booda bara 136 danbalii sana irraa baqachuudhaan bulchiinsa (bittaa) Roomaa irratti mormii kakaasu danda'aniiru. Ammas hujii isaan facaasuudhaa Haadiriyaan ni raawwate. Waggoota 3½ waraana ture kanaan Filisxeemiin ni barbaadeesse. Lubbuu namoota 580,000 balleessuudhaan Tsiyooniin ni qote. Kanumaan raajiin waggoota 885 dura Miikiyaas 3:12 dubbatame raawwatame.” (Kitaaba gaafilee Muslimtootaaf deebii Kiristaanota jedhu fuula 90 irraa kan fudhatame.)

Goolaba

Kitaabni kun kan xumuramuun qabxiilee ciccimaa sammuu namaa sochoosu gaafachuudhaan ta'a. Ilmi namaa martinuu Rabbii isaa tokkochoomsuun dirqama Rabbiin isatti kenne. Tokkochumaa Allaaha kanas yoo ragaa bahu akka itti ajajameetti qofa malee itti dabaluudhaan yookaan hir'isuudhaanii miti. Barreeffama kana keessatti dhimmi xiyyeeffannaan itti kenname inni guddaan tokkochummaa Rabbii ilaalchisee garaa garummaa amantaa Islaamaa fi Kiristaanaa gidduu jiran qorachuudhaan wantoota sammuu namaatiif shakkisiisaa ta'an irraa bilisa ta'uudhaan daandii isa sirrii ta'e qabachuun barbaachisaa akka ta'e qayyabachiisuudhaaf ga'een keenya wanta ufii kenna hubanne tokko warra hin beekne hubachiisuudha. Murtiin isa xumuraa kan jiru Isumaan nu qajeelchi jechuudhaan kadhachuudha. Amantii Islaamaa fi Kiristaana gidduu garaagarummaa jiru beeknee erga addaan baafanneen booda hariiroo isaaniis beekuun abdiin guddaa namaaf kenna. Barumsa gosa tokkoo qofa calanqisiisuu uduu hin taane seenaa fi akkaataa dhufaatii amantii tokkoo gadi fageenyaan qorannee kan dhugaa keessaa filachuun qarooma keessaa isa ol'aanaadha. Kitaaboleen amantiilee lamaaniitu gahumsa qabachuu fi ragaa ijaa ta'uu isaanii uduu hin beekne amantii tokko qabachuun sirrii miti.

Kanaafuu amma irra deebinee karaa irra jirru akkamitti akka qabanneefi hangam sirrii ta’uu isaa xiyyeffannoodhaan qorachuudha. Yoo kana gochuu dandeenye qofa kan lubbuu teenna tan isii oli wanta biroo hin qabne ibidda irra eeggachuu dandeenyu.

Al tokko itti seenneerraa karama qabanneen itti haafufnuu yoo jenne, amantii abbaa fi haadha keenyaa qabanneerraa gara baaseen nu haabaasuu jechuun kisaaraa guddaan waan fiduuf dursinee ufi-eeggachuun barbaachisaa waan ta’eef yeroo keenya fudhannee qorachuun guddisee wanta gaarii tokkoo hubadhaa! Filannoo keenya kan sirreeffachuu dandeenyu uduu du’aan hin qabamin dura ta’uu qaba. Achiin guyyaa murtii murtee Rabbiin namatti kennu fudhachuu malee ufirra deebi’anii sirreeffachuun hin danda’amu. Sammuu beekkumsaaf qophaa’aa ta’e hojjachisuudhaan ragaalee argamaniin qorannee amantii keenya haa filannu. “Islam is by choice” dhaalaa miti, akka qabeenya miti filannoodhaan malee.

Amantiileen lamaanuu aadaa waliin haasa’uu fi wal irraa baruu qabachuutu isaan barbaachisa. Amantiin Islaamaa dhugaan kan dhufe ta’uu fi dharti ammoo baduu waan Qur’aanni jedhuu haa ilaallu.

“Yaa Muhammad! ‘Dhugaan dhuftee, dharti badde, dharti yoomuu ni baddi jedhi.” (17:81)

Gaafii sammuu isa guddaa wantootni sammuu nama shakkiisisan Macaafaa Qulqulluu fi Qur'aana qulqulluudhaan yoo ifa ta'anii Islaamummaan amantii dhugaa ta'uu yoo addeessan ilmi namaa maaliif irra mara yookaan gurra cufata? Fakkeenyaaf:

1. Gooftummaan Yesus yaa'ii Niqiyaa bara 325 tti ta'een yoo murtaa'u.
2. Gooftummaan hafuura qulqulluus yoo yaa'ii bara 381 Qunisinxiniyaatti ta'een yoo murtaa'uu.
3. Yesus ergamummaan isaa kan saba tokkoo, ummata Israa'eeliif qofa yoo ta'u.
4. Macaafota Kakuu Haarawaa yoo Yesus hin barreessine warri barreesse Yesusiin kan ijaan hin argin yoo ta'e.
5. Galmi xumuraa kan Kiristaanaa yoo gosa Israa'eliitiif qofa ta'e. (Mul'ata Yohannis boqonnaa 7 fi 9 ilaalaa.)
6. Sillaasee kan jedhamu yoo Macaafa Qulqulluu keessa kan hin jirre ta'ee fi Yesusiin booda kan namootaan tumame yoo ta'e.
7. Raajjin Qur'aana kan saayintistoota addunyaatiin mirkanaa'e yoo ta'u.
8. Jaarraa 14 keessatti sammuu namaatiin boqonnaan Qur'aana tokko illee uumamu akka hin danda'amne yoo mirkanaa'e.
9. Ragaan ergamummaa Nabi Muhammad (S.A.W) yoo Macaafa Qulqulluun mirkanaa'u.

10. Raajiiwwan Qur'aana kan waa'ee Kiristaanotaa dubbatame yoo qabatamaan hujitti hiikkaman maal eegaa jirra?

“Yaa warra kitaabaa (Yahuudaadhaa fi Nasaaraa) uduu beeytan maaliif dhugaa kijibaan maytan, haqa maaliif dhoysitan?” (Aala Imraan 3:71)

“Yaa warra kitaabaa (Yahuudaadhaa fi Nasaaraa) ergamaa kenna Muhammad (S.A.W) dhugaan isinitti dhufee jira, (itti amana). Isa waan hedduu isin towraatii fi Injiil irraa dhoysitan isiniif mul'isu yookaan ibsu. Waan hedduu immoo kan dhiisu. Dhugaan ifaa fi kitaabni ifa galaan Rabbii irraa isiniif dhufe. Rabbiin isaan (Qur'aanaan) nama jaalala Rabbii jala deemu karaa nagayaa qajeelcha. Dukkana irraa ifatti isaan baasa, fedhii isaatiin. Karaa qajeelloollee isaan qajeelcha.” (Al-Maa'idaa'i 5:15 -16)

Ragaalee jiran hundaa sakattaanee carraa qabnu maratti fayyadamnee lubbuu teenna ibidda irraa baraaruu irratti cimsinee hojjechuudhaan dhugaaf dhara addaan baafachuudhaaf iddoma jirutti dhaabbannee filannoo amantii kennaa sirreeffachuun hangafa gorsa ol'aanaa ti. Kana gochuu dhabuun uftuulummaadhaan guuttamnee uduu deemnu yoo duuti nu fudhatte balaa ofi irraa ittisuu hin dandeenyetu nu eeggata. Rabbiin tokko qofa jiraachuun dhugaa hin

mormamne waan ta'eef amantii isa qofa ittiin waaqeffannuun filachuun dirqama isa duraa ti.

“Jalqabni maqaa Rabbii guddaa ti, Rabbii aalama hundaa. Kan qananii guddoo fi xixxiqoon (waan uume hunda) qananiisu. Mootii (hallanyeeffataa) guyyaa murtiii. Sima qofa waaqeffanna si qofatti gargaarsifanna. Karaa qajeellootti nu qajeelchi, karaa warra ati qananiiftee, karaa warra ati itti dallantee fi warra jallatee kan hin ta'in . (Qur'aana 1:1-7)

XUMURAMEERA

Yaada kitaabicha irratti qabdan karaa Email: mabdul55@gmail.com nuuf ergaa! Ykn Lakk.Bilbilaa +966538769724

Waajjira Da'awaa fi Qajeelcha Naannoo Ma'azariif Ummulhamaamitti. Riyadh, Saudi Arabia.